

NEPŪNIK

Director și Șefredactor: **Wasserstrom Sándor****REVISTA EVREIASCĂ**Redactor responsabil: **Leitner Zoltán**

Tisztul a horizont

Olyan világot élünk, amikor egészen szoros kapcsolatban van a világpolitikai helyzet a zsidóság problémájával. Sőt, nyugodtan mondhatjuk, talán világtéremtése óta ennyire nem volt kapcsolat a két tényező között. Azért mondjuk, a zsidóság helyzetére is, egyenrangú félként, hogy „tényező”, mert azzá tették a zsidóság gyűlöli és ellenségei.

Meg kell állapítanunk, hogy lassankint tisztul a horizont. Igaz, hogy csak egy szempontból. Lassankint meg lehet állapítani, hogy a két szembenálló fél oldalán milyen erők sorakoznak fel. És mert az egyik részen a zsidóságot üldözik, kergetik, megvetik és kifosztják, természetesen a helyzet dinamikájából adódik, hogy a „másik” oldalon van érzelmiileg is a zsidóság. Az a zsidóság, amelynek — helytelenül — világpolitikai jelentőséget adtak, inkább kevesebb, mint több joggal.

Az egyik oldal: ne tagadjuk, nagyon szimpatikus részünkre az a háromszög, illetőleg „egyenes vonal”, amelyet meghuzatunk a térképen New-Yorktól—Londonon át Párisig. Ott áll az élen Roosevelt elnök, aki a legutóbbi időben egészen nyíltan kihangsúlyozta, hogy melyik fronton áll. Ott, ahol érdekei is kívánják, ahova tartoznia kell, sőt amelynek élére is állott, amelyre predesztinálva is van 130 milliós országánál, hihetetlen gazdagságánál fogva és demokratikus elvei alapján. Ez az egyik oldal és érzelmiileg a legtöbb zsidó a világon velük szimpatizál. Ami természetes, mert ösztönösen odahuz még a kutya is, ahol nem rugják. Már pedig bennünket zsidókat ott nem rugnak, ha nincs is olyan szerepünk, amelyet nekünk imputál Berlin és hü csatlósa: Róma.

A másik rész: a tengely, mely szintén három világvárost jelent. Berlin, Róma, Tokio. Három város, de egy „tengely”. És a tengely-tengelyében itt a zsidókérdés áll. Készakarva, rosszindulattal összekeverik a demokráciát a zsidósággal, a humanizmust a kommunizmussal, Stalint az angol királlyal és a francia demokráciát — Kreml politikájával. Készakarva zűrzavart akar ez a „tengely” támasztani a kis intelligenciájú tömegben, hogy azután annál sikeresebben vegye fel a „megagítálás” lombikjába, amelybe beleakar rázni minden nem-zsidó népet. A francia elnégeresedett, meg elzsidósodott, Amerika egészen zsidó (130 millió közül 5 millió zsidó) lett és a nemzetközi zsidóság New-Yorkban építette fel „főhadiszállását”. Ezek a modern vérvadák, amelyek nem igazak, de rosszindulatuak és tendenciózusak. Akárki akármit mond, a horizont lassankint tisztul. Már kialakulnak a két szemben álló fél erőviszonyai. És fogják reánk, hogy elfogultak vagyunk, a jövő mégis megmutatja majd, hogy ne csüggedjünk, mert a „zsidó front” hasonlíthatatlanul erősebb, mint az „antiszemita” front. A három demokrata nagyhatalom, plusz a szovjet, erősebb mint Berlin,

Róma, Tokióval együtt, vagy anélkül. New-York gyűlöli Tokiót és ezzel együtt szövetségeseit is, Berlint meg Rómát is.

A világ zsidósága szimpatizál azokkal, akik nem üldözik. Ez emberileg érthető és természetes, azonkívül, hogy a totális államok nem is reflektálnak reánk. Kétszeres öröm számunkra azt látni, hogy országunk a legbölcsebb mérséklet külpolitika útján halad. A zsidókérdést, amely körül annyira lobogtak a szenvedélyek, kellő medrébe szorították és Románia zsidósága nyugodtan

mondhatja, hogy Felső Uralkodója és a jelenlegi kormány a legbiztosabb biztosíték annaké, hogy itt mindenkor a legigazabb mérséklet fog uralkodni és a helyzet ma az, hogy az a régi évtizedes kapcsolatot, amely a nyugati államokhoz fűzi országunkat, most sem lazult és távol áll attól, hogy bármelyik közeli nagyhatalom vazallusa legyen. Önálló, bátor, bölcs politika részesei vagyunk és kétszeres öröm az nekünk, romániai zsidóknak, akik ezért is bátran mondhatjuk, hogy szimpatizálunk a New-York—London—Páris tengellyel, amely „tengely” biztosítja egyedül és kizárólag azt, hogy nem fordul le szerünk a mélységbe, ahonnan nincsen többé visszatérés.

Tisztul az európai horizont erőviszonya és nincsen tulzott aggodalomra ok.

Összeült Londonban a Palesztina-konferencia

Már az első napon megakadtak az arabokkal való tárgyalások. — Chamberlain kijelentette, hogy Angliát köti a mandátum. — Külön tárgyalnak a zsidókkal és külön az arabokkal.

London. — Kedden, február 7-én nyílt meg Londonban a Palesztina-konferencia, amelyet annyi politikai vihar és huzavona előzött meg. A konferencia első meglepetése, hogy nem valósítják meg az angol—arab—zsidó együttes tárgyalásokat, hanem külön-külön ült a brit nagyhatalom úgy a zsidókkal, mint az arabokkal a tárgyalóasztalhoz. Ez a lépés az angol kormány részéről lehet, hogy „diplomatikus”, de bizonyos, hogy nem sokkal járul hozzá az ellentétek gyökeres likvidálásához, hiszen így a hivatott felek voltaképpen nem is kerülnek szembe egymással. A külön tárgyalást valószínűleg a megtörtént „ígéret” miatt határozta el. Ezek az „ígéret” azonban a jelek szerint keresztelni fogják egymást, ha nem állják ki a nyilvánosságot. A konferenciáról lapzártáig egyébként a következőket jelentik:

A St.-James palotában előbb az arab küldöttséget fogadta Chamberlain és Halifax külügyminiszter. A delegációban képviseltették magukat az egyiptomi, iraki, jemeni, szaudi arabjai, transzjordáni és palesztinai arabok. A palesztinai arabokat csak a mufti pártja képviseli, mert a mérsékelt Nashasibi párt a muftival való ellentétei miatt távolmaradt. — Chamberlain miniszterelnök üdvözlő szavaiban azt fejegette, hogy a konferencia célja, hogy a zsidók és arabok szabadon feltárják kívánságukat. — Az angol kormányt — mondotta — továbbra is kötik a mandátumban foglalt kötelezettségek az arabokkal, a zsidókkal, a parlamenttel, a Népszövetség tagállamaival és Amerikával szemben. Hangsúlyozta, hogy jó eredményeket vár az érdekelték közötti személyes kontaktus felvételétől.

Az egyiptomi delegáció vezetője Abdul Moneim válaszában ama reményének adott kifejezést, hogy sikerülni fog igazságos és méltányos megoldást találni.

A zsidó küldöttség részére külön fogadtatást rendeztek be a St.-James palotában, jellemző azonban, hogy a zsidó delegáció más bejáraton át vonult be a palotába, hogy a két fél közötti találkozást elkerüljék.

A miniszterelnök üdvözölte a zsidó küldöttséget is. — Örülök, — mondotta, — hogy Isten hozottat mondhatok dr. Weizmann Chaimnak, a palesztinai Jewish Agency elnökének és kollégáinak. Ezután terveiről beszélt Chamberlain és elismételte az arab küldöttség előtt tett nyilatkozatát.

Weizmann professzor válaszolt a miniszterelnök üdvözlésére és emlékeztette, hogy a Népszövetség 1922-ben ugyanebben a palotában hagyta jóvá Anglia Palesztina-mandátumát. A palesztinai zsidóság — mondotta Weizmann — meg van győződve róla, hogy a béke fenntartható anélkül, hogy érinteni kellene az ottani zsidók jogait. A fogadtatások ezzel véget értek és megkezdődtek az angol—arab tárgyalások, igaz csak szimbolikusan, mert az ülést azonnal elhalasztották a Nashasibi párt távolléte miatt, amely szintén meghívást kapott a konferenciára. A gyarmatügyi minisztérium kiadott jelentése szerint minden remény meg van arra, hogy sikerül bevonni ezt a pártot is a tárgyalásokba, a két arab-csoport közötti ellentéteket közös nevezőre hozzák.

A zsidó delegációval folytatott tárgyalásokról lapunk zártáig még nem érkezett jelentés.

160 német menekült a határszélen...

Megrázó jelenetek között, testvéri vendégszeretettel fogadta Várad zsidósága az átulazó emigránsokat

— A „Népünk” eredeti riportja. —

Nagyvárad, január 5. Már napokkal előzőt feszült izgalom és várakozás előzte meg annak a gyászos Reichsbahn-szerelvénynek érkezését, amely 160 zsidó emigráns sorstragédiáját röpitette Várad felé. A szerelvény érkezését ellentmondó jelentések adták hírül és emiatt a város zsidósága nap, mint nap olykor már a kora hajnali órákban kizárándokolt az állomásra, hogy részvétellel osztozzon hajsolt zsidó testvérei megrendítő sorsában és szerény segítséget nyújtson számukra további útjukra. Különösen a zsidó hölgy-bizottság dolgozott páratlan ügybuzgalommal és körültekintéssel, hogy megszervezze a segélyszolgálatot.

Hosszas várakozás után végül vasárnap hajnali 6 órakor futott be a „menekült-vonat” a biharpüspöki határállomásra. A hír percek alatt bejárta az egész várost és tömegesen indultak vonaton, gépkocsin, sőt gyalog is Várad zsidóságának minden rétegéből, hogy szívélyes melegséggel fogadják az érkező zsidó Ahasvérokat s legalább a zsidó szív együttérzéséből juttassanak számukra egy kis biztatást...

Gépkocsival indulok én is Biharpüspöki állomásra. Az országúton minduntalan olyanokkal találkozunk, akik szintén a menekültek elé igyekeznek, teherautók mellett suhanunk el, amelyek élelmiszerekkel megrakodva robognak egyazon cél felé, tejeskocsikat hagyunk magunk mögött, egyszerű zsidó kisemberek vizsik kannákban a testvéreknek a tejet...

BEFUT A REICHSBAHN-SZERELVÉNY

A határállomás perronja egész élelmiszerraktárhoz hasonlít. Itt van felhalmozva a több mázsa kenyér, vaj, szalámi, befőtt, csokoládé, tea, kávé és ott állnak glédába a forralt tejjel teli tejeskannák.

Várad zsidóságának prominens vezetői és a minden elismerést megérdemlő hölgybizottság tagjai szorongának a perronon, mikor befut a német szerelvény s kocsijaiban feltűnnek az emigránsok megviselt, szomorúsággal és aggódással teli arckifejezései.

— *Salom, salom!* — hangzik fel ajkukról a köszöntés, majd: *Tel-Chaj*-jal üdvözlök a könnyes szemű várakozókat.

— *Itt vannak az emigránsok!*

A perron hirtelen megelevenedik, mindenki segíteni akar rajtuk, mindenki nyújtani akar valamit, mindenki meg akarja osztani azt a mérhetetlen sok fájdalmat, amely ezeknek a szerencsétleneknek egyenként kitörülhetetlenül az arcára van írva. A hatóságok is átérzik, hogy itt most nem egyszerű határvizsgálatról van szó és a törvényes formákon belül a legkészségesebben adnak utat, hogy a váradi zsidóság reprezentánsai és a segélybizottság tagjai közvetítsék a menekültek számára zsidó szívük sugallatát és átadják nekik azt a sok-sok adományt, amelyet Várad zsidósága hordott fájdalmas együttérzéssel össze számura.

Dramai percek ezek. *Zsidók, ha találkoznak... Zsidók, akik tegnap még szintén emberek voltak, s ma már? ... Emigránsok... Mi lesz velük? Ki tudná megmondani?*

UJ VAGANYON

Egyelőre hatósági segédlettel kiűritik a Reichsbahn kocsijait és átszállnak a kényelmes C. F. R. szerelvényekbe. Előbb csak két Pullmann-kocsit bocsájtanak rendelkezésükre, de mikor kitűnik, hogy ez nem elegendő, kitolják a harmadik kocsit is. Stanciulescu határrendőrkapitány és Raceanu vámfőtiszt-

viselő a vámvizsgálat megejtése után hozzájárulnak, hogy a segélybizottság kiosssa az élelmiszereket és adományokat.

Percek alatt tűnik el a Pullmann-kocsik belsejében a mázsaszámra összehordott friss kenyér, a sok élelmiszer és ott gőzölög a forró tea és meleg tej minden emigráns testvér kezébe. Milyen mohón és elégedetten emelik ajkukhoz a megrokkant lelkű emberek e téli hajnalon a meleg italt, milyen sokat jelent számukra ez a melegség, melyből megérzik a város zsidóságának feléjük áradó részvéte és hitet merítenek a hónapok számára. Érezzük, ez a legtöbb, amit adhatunk nekik és amit ők kaphatnak bárhol is, egy kis melegség, egy kis szeretet és egy kis hit... Erre van leginkább szükségük...

ÜZENET „HAZA”...

Bármennyire is megkeményítik az események az ember szívét, ezeket a jelene- teket nem lehet megrendülés nélkül látni és elviseni. Bármennyire megtörték is ezeket a férfiakat az események, most, mikor megértő lelkek között kerülhettek, ha csak pár órára is, az ő gondolatuk is messze száll... „Haza” — ha lehet és szabad az országot, ahonnan idáig vezetett a sorsuk, hazának nevezni — oda, ahol hozzátartozóik remegve várnak hírt felőlük és ahonnan ők, ki tudja, mikor kapnak majd hírt.

Mindegyikük levelező lapot és levélpapírt kér — és ez az egyetlen kérés, amely a körültekintő segélybizottság hölgytagjait váratlanul éri. Erre a „szükségletre” nem készültek fel s most sietve próbálnak eleget tenni a tömegesen feléjük áramló kérésnek. A trafikokból pillanatok alatt eltűnik minden levélpapír és levelezőlap és a menekültek remegő kézzel és gondterhelt homlokkal róják a sorokat. Egyikük édesanyjának ír, a másik fiatal feleségének küld üdvözlő sorokat, a harmadik apró gyermekének küldi apai csókjait... Remeg kezükben a ceruza és szemükből ellenállhatatlanul könnyek törnek fel, mikor az otthonmaradottakra gondolnak. Vajjon találkozhatnak valaha is még az életben?...

SZEMLE AZ EMIGRÁNSOK KÖZÖTT

Felmegyek a vagonokba, hogy széjjel nézzek közöttük és szót váltsak velük. 160-an vannak, közülük cca 120 férfi és 40 a nő. Tulnyomólag negyvenen aluliak a férfiak, noha van közöttük néhány idősebb is. Egyetlen gyermek is van velük, egy orvos házaspár 3 éves gyermeke, akinek voltaképpen nincs is „irata”. A hatóságok azonban most eltekintenek a szigorú paragrafusoktól és kivételt tesznek a 3 éves gyermekkel, aki így a „mindenható” papírok nélkül mehet szüleivel. Három éves a gyermek és még nincsenek papírjai, vajjon ilyen életelindulással mi jó várhat erre a csöppnyi zsidó gyermekre?

Az emigránsok legtöbbször bécsi, linzi és főleg burgenlandi zsidó. De jobbra megjárták már valamennyien Dachaut is. Ha nem is mondanák, akkor is első pillanatra kitárlálnánk. Alig van közöttük olyan, akinek ne lenne valami súlyos testi sérülése. Egyiknek a feje sebes, másoknak az arca égetett, szeme véres és karja törött. S alig van közöttük olyan, aki a felhalmozott gyógyszerkészletből ne venne valami csillapítót igénybe heves fájdalmaira. Sokan receptet nyújtanak át a segélybizottságnak, akik gondoskodnak, hogy a vonat indulásáig azokat elkészíttessék és átadják a betegeknek.

HOVA?...

Németül, jidistül, héberül és magyarul beszélgetek velük. Különösen a burgenlandiak értik a magyar szót.

Többnyire vallásos felfogásúak, ami az ételek rituális volta iránti érdeklődésből tűnik ki. A bécsi Schifschul és a burgenlandi évszázados multu család tagjai. Ott látom többek között a bécsi Leitner meg a Sisak család egyik ágának fejét. Megkérdelem vezetőjüktől, egy nemrégiben a koncentrációs táborból kiszabadult vegyész-mérnökötől, hogy hová tartanak. Mutatja irataikat, amely *Sanghai-i utirányt jelez*. Tekintetemben csodálkozás van, amit azonnal észrevesz és mielőtt szólhatnék, néma kérdésemre ő válaszol:

— *Wir gehen nach Shanghai, und wir kommen in unser Heim... Sanghaiba indulunk, de „Haza” érkezünk meg... —* mondja rejtélyes mosollyal, ami mindent megmagyaráz. Tudok már mindent, hová indulnak és hová érkeznek...

MEGHATÓ EPIZÓD

Mialatt a gazdag élelmiszercsomagokat osztogatja a segélybizottság, feltűnik a vasúti sínparók között egy hajlotthátú öreg zsidó piaci árus, aki hátán hordja egész üzletét. Egy zsákban fel van halmozva egész üzleti vagyona, amely mint most kitűnik, narancsból és almából áll... *Az öreg nézi, nézi a menekülteket, szemét elönti a fájdalom és tolynak, egyre tolynak szakállába a könnyek. Ugy zokog az öreg, egy rázza testét a zokogás, mint Tisobeavkor a jeremiádák idézésekor. Aztán közelebb megy a szerelvényhez, leemeli hátáról a narancssal teli zsákot és kezdi kiosztogatni a menekült testvérei között... Osztogatja, míg csak egyetlen is van a zsákban... A hajlotthátú öreg testvér utolsó falat kenyerét adta oda, utolsó narancsával. De mikor hátára vetette üres zsákját, szemében könny helyett boldogság ragyogott. Ő adta a legtöbbet a menekülteknek. Mindenét odaadta...*

DRAMAI TALALKOZÁS

Egy előkelő váradi zsidó házaspárra, akik szintén ott vannak a várakozók között, fájdalmas meglepetés vár. Az egyik utasban felismerik egészen közeli hozzátartozójukat, akinek sorsáról már hónapok óta semmit sem hallottak. Az utas, aki röviddel ezelőtt még gazdag ember volt, most ott áll rongyosan, betegen és erőtlenül rokonai előtt. Mondja el, hogy mi történt vele? Nincs szükség rá. Csak rá kell tekinteni és minden kiderül, minden megvilágosodik. Dachau, internálótábor... és most itt, a határszéli városban, bizonytalan jövő előtt. Egymás karjaiba dőlnek. Szoroson, némán megölelik egymást... Most a váradiak és ő is boldog, hogy a véletlen folytán így egymásra leltek. Ime, ilyen a zsidó boldogság...

KÖSZÖNET VÁRAD ZSIDÓSÁGANAK

A két fiatalember, akik az egész csoport vezetői, meghatott szavakkal mondanak köszönetet Nagyvárad egész zsidóságának azért a spontán szeretetmegnyilvánulásért, amelyben itt részük volt. Sirnak ők is, de sir az egész perron, senki sem tudja elfojtani könnyeit. Így bucsuzik, ilyen könnyesen a város zsidósága szomorú vendégeitől és ilyen könnyesen bucsuznak ők is tőlünk... Zsidók, ha találkoznak...

Délben egy órakor a három Pullmann-kocsit a kolozsvári személyvonathoz csatolják és indulnak a menekültek a tenger felé.

— *Salom! Tel-Chaj!* — hangzik fel újra köszöntésük és a perronon százak és százak visszahangozzák az üdvözlést.

Ez volt az első menekült-vonat, amely keresztülhaladt Nagyváradon. Az első... de bizonyára nem az utolsó.

W. S.

Roosevelt beszéde

Az olaszok és németek erőteljes hangon támadják az Egyesült Államok elnökét, amiért kijelentette, hogy repülőgépet ad az angol-francia demokráciának és az Egyesült Államok határai a Rajnánál vannak. Kétségtelenül sorsdöntő kijelentés ez, mert a német hatalmi elgondolás már úgy vélte, hogy miután keleten egyelőre nincsen mitől tartani és a szovjet örvend, hogy nem erőlteti az ukrajnai elgondolásokat, akkor megrohánhatja Franciaországot (a rossz francia-angol politika miatt, a Pyreneusokat is védtelenül hagyják a spanyol be nem avatkozás miatt) és egykettőre farkasszemet nézhet Dower-rel. Most beleszólt az orchesterbe hatalmi szavával a 130 milliónyi birodalom elnöke: Roosevelt is. És mert nem bírja nézni a gyűlölet tombolását, mert fel merete emelni szavát a zsidóságért, mert visszahívta követét és most a Rajnát jelölte ki határral: tombol a gyűlölet „zsidóberenc” Roosevelt ellen.

Ottman Krainc nevű kötyagos nemzetiszocialista író most megjelent könyvében azt írja többek között: „A titkos zsidó világkormány, a zsidóság évezredek álma valóság lett. Newyorkban végre megtalálta a nemzetközi világzsidóság ideális hatalmi centrumát. Ez a hatalmi centrum, mint valami ragadozó állat, könyörtelenül hatalmába kerítette az északamerikai kontinentst”.

Tehát így nézünk ki. Tudsz-e zsidó testvér arról, hogy a megtévelytett náci fantazmagóriája igaz lenne? Mi nem tudunk róla, pedig benne élünk a zsidó élet centrumában. Nekünk nem volt soha „centrumunk” Gentben, sem Moszkvában és nincsen Newyorkban sem. Hitler birodalmában úgy vélik, ha Roosevelt, vagy bárki a ma élő nagy kortársak közül egy szót is szól az üldözött szerencsétlen zsidóság érdekében, akkor „megvásárolták” a zsidók, vagy valami súlyos hibája lehet. Így lett „zsidóberenc” szerintük a pápa, most pedig Roosevelt. Illetőleg mondjuk így: aki nem tolja az ő szeke-rük „tengelyét”, az ellenség és a zsidók által megfizetett senki.

Már azt is ráfogják, hogy ő zavarja az európai békét és az európai béke legfőbb támadója. Szóval nem Berlin és nem Róma. Azoknál békésebb embereket senki a világon nem találhat. Ha engednék őket, hogy minden tervük megvalósuljon, — soha nem lenne háború. Miért nem engedik elfoglalni Tuniszt, Korzikát és Nizzát? Miért nem adják vissza a német gyarmatokat? És egyáltalán miért nem ül össze egy világkonferencia, amely unisono kijelentse, hogy csak egy hatalom létezik a világon és az Brechtsgadenben van. Ő osztja fel a világot, ő mondja meg, kinek van joga élni, melyik ország létezhet, melyik nem. Hatalmi szavától függ, hogy kinek mennyi fegyvere lehet, ő mondja meg, hogy Rooseveltnek semmi köze Európához, de neki van köze Amerikához, (ahogy a spanyol ügyben nekik van joguk támogatni a köztársaságiakat). Nekik van joguk széjjelteni minden megállapodást, másnak nincsen joga hozzá. Altalában nekik van joguk az „erőre” hivatkozni és fegyverkezni — másnak nincsen. Neki joga van a zsidók kiirtására felszólítani a világot, de másnak nincsen joga őket védeni, mert akkor „eladta magát”.

Ha pedig minden világuralmi tervük sikerül, akkor nem akarnak háborút. Békésen akarják uralni az egész világot. És mert ebbe mások nem egyeznek bele, csak a vén Chamberlain és a többi félköttyű: akkor már dühöngenek. De hiába minden üvöltésük. A világ nem vesztette még el egészen az eszét. Még van hatalom, amely vétőt kiált. Tegnap a katolikus egyház feje. Ma a nagy amerikai demokrácia vezetője, holnap megint más hatalmi szó. És kiderül majd, hogy kik a gyilkosok, kik a háborúra uszítók, kik a béke igazi megbontói, kik a világ nyugtalanítói. Nem mi mondjuk meg, mert mi nemcsak „berenc” vagyunk, hanem „felbujtók”, gyűlölt zsidók. De megmondjuk újra és újra, hogy minél jobban dühöng valaki — lett legyen az állam is — annál biztosabb, hogy nincsen igaza. És a „tengelynek” nincsen igaza, csak hangja van, egy borizü, örmesteri kaszárnya tónus, amelyet soha nem fog megszokni a művelt emberiség. Az örmesteri hang lehet egyideig félelmetes, de a végén majd kiderül, hogy nincsen mögötte lényegében semmi. Roosevelt szava lesz a döntő ebben, meg akik mögötte állanak. Bizzunk az amerikai és nyugati mindjobban ébredő demokráciák folyton erősödő hatalmi szavában. Bevalljuk: ez a mi egyetlen reményünk!

Amit nehéz megérteni

Van az erdélyi hivatalos katolicizmusnak egy Nagyváradon megjelenő organuma. Kevés közünk van hozzá, nem is szoktunk foglalkozni vele. Elvégre, a mai időkben könnyű megszokni, ha egy sajtóorganum antiszemita. Különösen, amely nyíltan mint keresztény lap titulálja magát. De azért álljunk meg ennél egy küssé. A „megbocsájtott” antiszemitizmus még nem involválja magába azt is, hogy feltétlen hive legyen a hitlerizmusnak is. Itt igazán el lehet mondani, hogy senkinek sem szabadna pápábnak lenni a pápánál. Már pedig a vatikán hivatalos lapja, eltekintve attól, hogy nem is antiszemita, de egészen erősen és élesen horogkeresztellenes. A legalfabétabb ember is tudja, hogy az „Osservatore Romano” állandóan elítéli a horogkeresztet és tudjuk azt is, hogy a pápa és Hitler között a lehető leghidegebb a viszony.

Ezért nem lehet megérteni azt, hogy az erdélyi katolikusok hivatalos lapja miért folytat kimondott hitlerista politikát. Értésük meg jól: nem keresztényi és antiszemita, hanem egyenesen hitlerista fajpolitikát. Nem hinnénk, hogy volna a világon még egy hivatalos katolikus lap, amely ezt az elvet vallná. De ez az ujság kivétel. Hogy miért, azt nem tudhatjuk. Honnan jöhet ez a sugalmazás. Egyházi körökből nem hinnénk, mert az egyház mint olyan, nem hiva a hitleri elveknek, sőt ellentétben áll vele. Erre ezernyi dokumentum létezik, többek között a német hivatalos körök egyházzellenes beállítottsága. Nagyon gyűlölik a keresztet és a kereszt sem szereti a horogkeresztet.

A napokban olvastunk egy cikket ebben a lapban, amely Roosevelt politikáját kritizálja és kijelenti, hogy hiába áll a zsidó pénzszák, az istentelen szabadkőművesek, a szovjet és általában a demokráciák élére Roosevelt, ez mind nem jelent semmit, mert a totális államok igazsága kétségtelen és győzelmi is bizonyos a destruktív elnök és fegyvertársai felett. Tehát a katolikus lap, a pápaság felfogása ellenére ír és ezt a „totális” politikát helyesli. Ha az egyháznak jó, mi igazán nem szólhatunk ellene. Csak kíváncsiak vagyunk, vajjon beküldik-e Rómába ezeket a cikkeket olaszra fordítva? Ez nem szokott előfordulni a világ legjobban megszervezett nemzetközi szervénél, a katolikus egyháznál. Csak Hitler és eszméi lennének az elsők, amelyek itt is áttörték a

A zsidó Toldi

A nyírvidéki zsidóság hőseinek sok szájhagyomány őrzi az emléket. Téglásról, ahol az Oroszlánfiúk életek, jegyzünk fel a következőkben néhány bájos epizódot. Félig legendák, félig igaz történetek. A nép szája kegyelettel őrzi őket. De akár igazak, akár költöttek: egyformán becsesek. Legendák is csak igaz emberek körül szövődnek és a néphagyomány sokszor igazságosabb, mint maga a történelem...

A legendák háttérben csaknem mindenütt ott sötétlik Tiszaeszlár neve és az üldözésnek az a szomorú korszaka, mely elől a nép fantáziája olyan szívesen és szükségszerűen menekült a költészet és a legendateremtés romantikája mögé.

AZ ADONYI MEGILA.

A nyírvidéki Grünbaum-család férfitagjai évről-évre adar hó 20-án, nagy lakoma közben pergament-megilát olvasnak fel. A nagyközönség csak egyetlen megilát ismer, Eszter könyvét, pedig a zsidóságnak sok-sok megilátja van. Egy-egy város, de egy-egy család férfitagjai is felfjegyezték azt a csodát, mely ott lebeg minden zsidó-negyed és minden zsidó felett, mely annyi évezred szenvedései között megmenekült és fennmaradt. A Grünbaum-család-

nak is megvan a maga csodás megmenekülése. Az ő csodájuk hőse Grünbaum Mózes volt, a mai nemzedék atyja. Nemcsak a messze régmúltban keltek csodák ahhoz, hogy egy zsidó család fennmaradjon. A Grünbaumék csodája alig 75 éves... Gazdag és tudós földbirtokos volt Grünbaum Mózes Nyírvidéken. Urí háza ott állt a puszták közepén. Sötétség vette körül éjszaka a házat és a sötétség hetvenöt évvel ezelőtt még sok bűnnek adott menedéket. Abban az időben a közigazgatás még nem tudott megbirkózni a rablővilággal. Adony körül Gesztí Józsi hírhedt rablővezér garázdálkodott. Elhagyott téli éjszaktán Grünbaumékhoz látogatott el a híres bandavezér, tizenkét betyárjával. Grünbaum Mózes egyedül volt. A tizenhárom szegénylegény bebocsátást követelt. A zsidó gazda az ablak mögül husággal fogadta őket. Egész hosszú éjszaka folyt az egyenlőtlen küzdelem. Grünbaum egyedül állta a harcot. A betyárok nem tudtak behatolni a házba. Végre a hajnal segítségére jött a szorongatott zsidónak és félreverhették a harangokat. A Grünbaumfiúk ennek a menekülésnek az emléket őrlik meg minden esztendőben mai napig is Nyírvidéken...

A NÁNÁSI OSTROM.

Grünbaum Mózes öccse a tiszzaeszlári időkben volt bátor védelmező a szabolcsi zsidóságnak.

Sokszor öklével kellett megvédenie zsidó testvéreit Nánáson. Scharf Móric nagybátyja a nánási rituális fürdőben lakott. Mikor a nagy per után a kis Móric hazaérkezett, a csöcselék valósággal megostromolta a nánási zsidó fürdőt és hangos szóval követelte, hogy a zsidókat kergessék ki a városból. A Grünbaum-fiu puszták öklével védelmezte meg a fürdőt és az ő erélyes közbelépésére maradt el a nánási zsidók kiutasítása is.

A ZSIDÓ TOLDI.

De a két Grünbaum-fiunál is híresebb volt az apjuk: Reb József Téglás. Sógora volt Reb Sámuel Téglásnak, akiről Szabolcsi Lajos egész kis regényt írt s akinek a polgári neve Rosenfeld Sámuel volt. Ötven évvel ezelőtt halt meg, öregségére mindkét szemére megvakult. Tagbaszakadt férfiú volt Sámuel Téglás is, de igazi hírnévre nem ő, hanem Reb József Téglás tett szert. A legenda úgy ismeri őt, mint a „zsidó Toldi”-t. Tégláson élt. Beck Pálnénak — Tisza Kálmán anyósának, a Degentfeld grófok nagyanyjának — teljhatalmu megbízottja volt. Kalandjai nyomán az a híre támadt, hogy garázda verekedő, pedig szelíd, türelmes lélek volt, mint Arany János hőse, akit csak nehezen lehetett megharagítani. De hát abban az időben nem volt nagy

frontot és megbontják a nagy egységet? Majd meglátjuk, hogy jól látnak-e a nagyváradi szerkesztők vagy tévednek?

Hősi póz — mégis tragédia

A nagy angol ujság, a „Times” részletes cikket írt az olasz zsidóság tragikus helyzetéről, akiket különösen társadalmi téren érint súlyosan a zsidókérdés erőszakolt megoldása. Különösen sok az öngyilkosság. Így öngyilkos lett az olasz zsidóság egyik kimagasló egyénisége, dr Formigini, de sokkal drámaibb az a két katonatiszti öngyilkosság, amely a napokban történt. Az egyikről különösen sokat írnak a világlapok. Mindkettő katonatiszt. Parancsot kaptak, hogy rövidesen vissza kell vonuljanak, le kell mondjanak rangjukról.

Egyik ezredes az olasz hadseregben. Minden bizonnyal bátran harcolt a világháborúban és számos kitüntetésre volt. Nem bírta el katonabecsülete ugylátszik, (a zsidóknak is van!) azt, hogy megalázzák. Ki tudja, milyen messzi jutott már lélekben is a zsidóságtól? Olasz lett. És most szemébe vágják, hogy: zsidó vagy! Mit tesz erre egy olasz-zsidó ezredes?

Kivezényelte ezredét a gyakorlótérre. Ott elvonultatta maga előtt az egész ezredet, ünnepi beszédet tartott hozzájuk, melyben az olasz haza iránti rendíthetetlen hűségre tanította őket. Bizonyára elmondotta nekik, hogy miképpen kellett harcolni a Doberdon, a németek ellen és az Isonzónál, az osztrákok ellen. És az olaszok győztek! Elmondotta, hogy hányszor akarta áldozni életét Itáliáért.

Miután megtartotta beszédét, elővette revolverét és ott az ezred legénysége előtt — föbelőtte magát.

Mussolinét ez nem fogja megatni. Mert megkapta a morbus hitlericus-t és mit neki egy hő ezredes pózos halála. Ismerni kell az olaszok teátrálításra hajlamos lelkét, hogy megértsük ezt a lóháton való öngyilkosságot. Ha nem ilyen időket élnénk, megírhatnánk, hogy olyan mély bevomást kellett az öngyilkosság az olasz közvéleményben, hogy megmásították a rendelkezést. De nem így fog történni. Ma már nincs szentimentalizmus. Ellenben, ha az ezredes nem lett volna annyira olasz, akkor Palesztinába kellett volna menni, hogy ott harcoljon a zsidóságért és a zsidó Palesztináért. Ha ott meghal, akkor lett volna legalább valami értelme szerencsétlen halálának.

Egy nyílt levél, melynek

nem lesz hatása

Lapunk más helyén egy cikket közlünk, helyesebben nyílt levelet, amelyet dr Max Bodenheimer írt Jabotinsky Vladimirhoz, az ujcionisták vezéréhez. A dr Bodenheimer nyílt levele nagy feltűnést keltett, de ahogy ismerjük a helyzetet, eredménye nem lesz. Bár ő nagy tekintély, elvégre Herzl Tivadar személyes barátja volt és a Zsidó Nemzeti Alap volt elnöke, mégsem ér célta a sok jóakarattal és szeretettel megírt levél.

Miért nem lesz eredménye? kérdezheti a zsidó ember, aki mindég azt hallja, hogy „összefogásban az erő”. Erre válaszolunk mi objektív hangon, mint akik ismerik az erőket és az összes centripetális vonzásokat, amelyek ma a zsidó életben működnek. Jabotinsky és a régi cionista szervezet között nem lehet megteremteni az egységet, mert strukturális hibák vannak, alapvető ellentétek. Maga Bodenheimer is írja, hogy a havlaga (önmegtartóztatás) nem az erő, hanem a gyengeség jeleként lett interpretálva. Hiába írja azt is, hogy „Ön, mint egy nagy cionista szervezet vezére, megtudná változtatni a helyzetet”.

Igen, kétségtelen megtudná változtatni a helyzetet, de előbb szakítani kell azzal a politikával, amelyet ma inaurál a régi cionista szervezet. Szakítani kell azzal a bencurioni politikával, amely ma egészségtelen és más vonatkozásban is csődöt mondott. Nem lehet állandóan sem kérégető módra, sem pedig szívélyes jóbarát gesztusával kezelt nyújtani, amelybe nem dobnak garasokat (az angolok) és nem fogadják el az arabok. Kezdve az önmegtartóztatás téves politikájától, végig a kerekasztal előrelátható csődjéig, — sajnos — sehohsem igazolódott a régi cionisták baloldali vezetőinek elgondolása. S most „feltétel nélkül” vonuljon be Jabotinsky a keretbe. Ki garantálja neki és a mögötte reménykedő zsidó millióknak, hogy nem-e rántják bele egy olyan politikába, amely eddig is tévesnek bizonyult? Miért adja oda magát, aki csak az eszmét látja és nem lehet befolyásolni még azzal sem, hogy az alapok bevétele erős fellendülést mutat?!

Miért nem akar koncessziót tenni a régi cionista vezetők egy része? A lelki nagyságra hivatkozik dr Max Bodenheimer, s ezen a címen kéri Jabotinskyt, hogy „feltétel nélkül” lépjen vissza! Dr Bodenheimer, bár

Palesztinában él, nem informált a gáluti zsidó tömegek hangulatáról. Hogy adhatja magát oda Jabotinsky annak az elgondolásnak, mely szerint ezer certifikát elég félévenként? Őt alapvető ellentétek választják el Weizmantól. Tessék nyíltan bevallani, hogy eddig neki volt igaza, elismerni, hogy a Hisztadrut lépései ballépések voltak, tessék beismereni, hogy azoknak terve a helyes, akik egymillió zsidónak azonnali minden áron való letelepítését javasolták és amelyért praktikusan is lépéseket tettek.

És még egyet! Miért nem jelentkezik a hivatalos cionista politika néhány reprezentánsa a béke olajágával? Ezernyi kérdés, amely feleletre vár. Természetesen szebb, okosabb és jobb volna egységesen dolgozni. De mindentűtt a világon az a szokás népeknél, hogy azoknak adják át a helyet, akiket az idő igazolt. Az idő nem igazolta az eddigi Jewish Agency elgondolásokat. No de ne politizáljunk. Hagyjuk ezt másokra. Lényeg: megégyezést így nem lehet megécsinálni. Nem nyíltlevelezni kell, hanem gyökeres átalakítása a hivatalos cionista politikának és ebben döntő szót Jabotinskynek is.

A cionista politika átalakulását ma már a nagy zsidó tömegek igénylik és a cionista vezetőség azon része, amely a tömeghangulattal szembeszáll, előbb-utóbb el kell hagyja azt az irányvonalat, amely az egész cionizmust diszkreditálja. Nem szabad akadályokat gördíteni az elé, hogy ezen egészséges népmozgalom a rendkívüli idők félreismerése által kihatás nélkül hagyjon olyan erőket, amelyek egy jobb zsidó jövő megteremtése érdekében radikális megoldásokat akar és tud életre hívni.

Ostromállapot Magyarországon a Dohány-utcai merénylet miatt

Budapestről jelentik: A napilapok már részletesen beszámoltak arról a nemtelen merényletről, amelyet az elmúlt héten pénteken este a budapesti Dohány-utcai templom előtt követtek el ismeretlen tettesek. A merényletnek hivatalos jelentés szerint 14 sebesültje van. A budapesti rendőrség a merénylet után azonnal példás eréllyel vezette be a nyomozást, amely minden valószínűség szerint már a közeli napokban eredménytel jár. Vasárnap a magyar hivatalos lapban rendelettörvény jelent meg, amely szerint a merénylet miatt az ország egész területére kiterjesztik az ostromállapotot és életbeléptetik a rögtönítélő bíraskodást. A rendőrség eddig 240 helyen tartott házkutatást és több szélsőséges sajtóorganum megjelenését betiltotta, így a „Magyarság” c. nyilaskeresztes lapot két hónapra felfüggesztette. A rendelettörvény értelmében a jövőben halál vár a merénylőkre, akár halálos kimenetelű, akár nem a merénylet. A kormány és a hatóságok energikus fellépése úgy Magyarországon, mint külföldön rendkívül kedvező hatást váltottak ki. Eddig 21 gyanúsítottat vettek őrizetbe.

— ZSIDÓ FIATALEMBEREK TRAGÉDIÁJA CONSTANZÁBAN. (Constanta). Ezelőtt néhány héttel egy Weinstein Henrik nevű aradi és Friedmann M. váradi fiatalember érkezett a városba. Egy palesztinai hajóra akartak felszállni, de próbálkozásaik meghiúsultak. Miután pénzüik elfogyott, Weinstein Henrik a kiállott izgalmak következtében szívrohamot kapott és kórházszállítása közben kiszenvedett. Friedmann a Regele Carol I. gátról a tengerbe ugrott. Holttestét még nem találták meg. A megrendítő tragédiák intő példaként szolgálhatnak mindazoknak, akik kalandos körülmények között számítanak kijutni Palesztinába és nem hivatalos szervek útján intézik kivándorlásukat.

virtus belekötini a zsidóba. Ő volt egyike a híres Oroszlán-fluknak...

A DEBRECENI VÁSÁR.

Egyik leghíresebb kalandja a „debreceni vásár” volt. A debreceni vásárról ez maradt fenn a család emlékezetében: A régi híres debreceni őszi vásáron csecebecskéket árult egy nánási zsidó: Reb Léb. Megáll a sátor előtt egy vállas hajdulegény és elkezd válogatni a peneciliusok között. Addig forgatja, próbálgatja a késeket, míg az egyiket a zsebébe csusztatja. Aztán előadalog, fizetni azonban elfelejt. Reb Léb utána kiált, a legény azonban meg sem fordul. A zsidó nem hagyja annyiban, utána ered, a legény sem volt gyáva s mikor Reb Léb utólérte, megfordult és úgy ütötte fejbe az öreg zsidót, hogy az eszméletlenül összeesett. A vásár népe összefutott és arra vetődött Reb József Téglás is. Mikor meghallotta, mi történt, haragra gerjedt és olyat ütött a legényre, hogy az is nyomban elterült. A csöcselék erre Reb József Téglás ellen fordult. Körülfogták, fokosok, dorongok villantak meg a levegőben és már-már úgy látszott, hogy a tömeg ugyancsak el fog hánni a magános férfival. Egyszerre csak arra fut egy elszabadult csikó, Reb József Téglás megragadja az egyik lábát, a térdével ránehazedik, a csikót pillanat alatt kettéhasította és két felét két kézre fogva, szétütötte a fenyegető tö-

meget. Később katonaság vonult ki a „zsidó Toldi” elfogatására, de Beck Pálné közbejárása folytán utóbb nem történt semmi baja.

A POZSONYI JESIVA ÜVEGTÁBLAI.

A zsidó Toldinak két fia Pozsonyban volt jesiván, a híres Chaszam Szófer-nél. Az öregur évenként többször befogott három derest és Téglásról Pozsonyig hajtatott el, hogy meglepje fiait és meggyőződjék róla: tanulnak-e és nem alusszák-e át a talmudi buvárkodás idejét. Egy ízben, amint a jesivában megjelent, a bocherek megkérték: mutatná nekik valamilyen erőpróbát, mert sokat hallottak híres testierejéről. Reb József Téglás először szabadkozott, de aztán elővette a bugyellárisát, kezébe vett egy régi négykrajcáros és négy ajtó üvegtábláján oly erővel dobta keresztül, hogy egyetlen üvegtábla sem repedt meg, hanem olyan lyuk keletkezett a kétgarasos nyomán, amelyet a Mannlicher-gegyver golyója hasít. Egész Pozsony csodájára jár a híres dobásnak.

Ezeket az apróságokat őrzik, sok egyéb mellett együtt a szabócsi szájhagyomány Reb József Téglásról, a zsidó Toldiról. Talán nem volt érdektelen összegyűjteni.

Ballagi Ernő.

Wasserstrom Sándor:

Az orvosok dilemmája

A templomok örökkévalósága

A klubok „átrétegeződése”

Helyszini felvétel a mai Bukarest zsidó életéből

— A „Népünk” eredeti bucaresti riportja —

Bucuresti, február 2. — Három különböző ügyről leszen szó ebben a helyszini felvételben. Különböző — de mégis összefüggő. Mert az élet nem határolható külön kategóriákba. Aminthogy minden percben születnek és halnak emberek, ahogy sirnak és nevetnek, úgy ha ismerni akarjuk a mai élet keresztmetszetét, akkor tudni kell, mi fáj a zsidó orvosnak, hogyan örvend a zsidó szülő 13 éves gyermekének és miképpen ünnepel az ó-királyságbeli zsidó templomaiban. Látnunk kell azt is, mi folyik a zsidó klubokban, ahol ma már nemcsak a hártya és rómi a „divat”, hanem a zsidóság is. A klub is „átrétegeződik”, érdeklődni méltóztat a zsidó kérdés iránt is. Nem azért, mert spontánul érdeklí, hanem mert — kell.

Lássuk hát, mit is látnunk...

AZ ORVOSOK DILEMMÁJA

Ez már nem a nagy angol író „orvosdilemmája”, hanem a romániai zsidó orvosoké, akik nagyon furcsa helyzetbe kerültek. Tragikomikus ez a helyzet sok szempontból. De válasszuk ketté a szót: mi benne a tragikus? Ott kezdődött, hogy husz esztendővel ezelőtt a kelet európai zsidó fiatalság kezdett a nyugati egyetemekre járni tanulni. Ne taglaljuk, hogy miért, aki emlékszik és aki foglalkozik a kérdés lényegével, az rögtön tudja, miről van szó. Finoman úgy fejezzük ki ezt, hogy „eltanácsolták” őket és ezért rohantak a nyugati államok egyetemére. Pénzüik sem volt, átnyomorgták egyetemi éveiket a „volt” Ausztriában, a „volt” Németországban, a „volt” Olaszországban, a „volt” Csehországban. Azért csak „volt”, mert a maiak már nem tűrik meg a külföldi zsidó diákokat. Volna még Franciaország, meg Anglia, de ki tudja azt megfizetni, melyik szülő? És ha már készen van — akkor miből fog élni?

Az orvosi foglalkozásnak Kelet Európában óriási jövője van. De nem a zsidók számára. Mert a zsidó orvosok számára lassankint nem csupán az egyetemek zárulnak le, hanem a rendelők ajtajai sem nyílnak ki. Sőt, a már kinyitott rendelők is lassankint bezárulnak.

Miért zárulnak be? Ezt láttam Bucarestben. Sokszáz, sőt ezernél is több külföldi diploma van revízió alatt. Elsők az olasz diplomák voltak. Több mint 300 romániai zsidó orvost érintett. Többeket vizsgára bocsájtottak, voltak, akik „átmentek”, huszévi orvosi praxis után. Átmentek az élet iskoláin is, de most vizsga kell. És miközben a főváros kávéházaiban egészen külön kis „orvoskolóniák” alakulnak, akik ügyükben járnak Bucarestben, sok orvos kicsit megunt a herce-hurcát, meg a jövő bizonytalanságát s elindult távoli világrészek felé.

EGY ORVOS, AKI CSOMAGOL

Utam során szociográfiai felvételt is készítek a bucaresti zsidóságról. Eljutok egy régi ismerőshöz: dr Frank Sándornak hívják. Most már nyugodtan írhatok róla, nem fogják a kollégák reklámnak nevezni. A str. Atena 1 szám alatti nyolcemeletes blockház egyik első emeleti lakásában lakott. Ismert orvosi miliő. Jól berendezett polgári lakás, egy kisebb laboratórium és csinos rendelő. De most már nincsen benne nyugalom és nem fehérbóbitás szobalány, vagy fehérköpenyes laboránsnő nyit ajtót. Az előszobában nagy ládákat csomagolnak. Olcsóság után szimatoló „hiénák” tapogattják a szőnyegeket és buitorokat. A doktor ur utazik el. Nem messzire. Csak ide kö-

zelbe, Sidney-be, a nagy ausztráliai kikötővárosba. Egy hálás angol paciens szerezte meg a beutazási engedélyt számára és már megy is.

— Bucsuzom szerkesztő ur, — mondja, — ne küldje többé a lapot. Megyek, mert elég volt nekem a nyugtalan Európából. Talán az ötödik világrészben nem gyűlölik úgy egymást az emberek. Két erős kezem van, viszem az orvosi műszereket s nem olvashatom többé a lapjukat, ha csak nem rendelem meg majd oda is, amikor odaérkeztem...

Vagy talán arról az erdélyi származású orvostól írjunk, akinek török felesége, szabatosabban a néhány nap előtt elhunyt zseniális fivérért gyászoló „török zsidó” felesége van és megpróbált beutazási engedélyt szerezni Ankarába. De eredménytelenül. Még az ázsiai Törökország sem reflektál zsidó orvosokra. Inkább haljanak meg a beteg török honfitársak, de zsidó ne gyógyítsa őket.

Sajnos, a zsidó orvosok utja nagyobb tömegben egyelőre nem vezethet Palesztina felé sem. Nem pedig azért, mert valóban tulzsufoltaság van ott zsidó orvosokban. Ha azonban más foglalkozást akar üzni, úgy lehetséges. De miért dolgozott annyit egy orvos, miért tanult, hogy azután asztalos vagy más fizikai munkát végző iparos és munkás legyen? Megértem elkeseredésüket. Különösen miután elmondották nekem a balzi esetet. Ebben a beszarábiai körzetben körorvosi állást hirdettek meg. Jelentkeztek zsidók, de mások nem. Így az állás betöltetlen maradt. Holott, ha nem lennének melléktekinetek, akkor az volna a fontos, hogy ez a körorvosi állás ne álljon üresen, hiszen nagy vidékről van szó, ahol véletlenül sok zsidó is lakik.

De nem vállalják többségi orvosok, mert a körzetben nagy távolságok vannak és nem fizetődik ki a letelepedés. Zsidó orvos vállalná, mert a legszükségesebb kenyérért is dolgozni akar. Nem lehet, mert — nem lehet. A tragédia mellett ez a furcsa és ha elővonnánk a statisztikát, amely megmondja, hogy hány ember hal meg itt anélkül, hogy orvos valaha is látta volna, hány csecsemő, meg gyermekágyas asszony, akkor elszörnyűködnénk a számokon és azt mondanánk, azt kiáltanánk a világba, hogy nem revízió kellene ide, amikor és amely folytán régi derék orvosok vehetik a vándorbotot kezükbe, egy-egy jelentéktelen formahiba miatt, hanem a 6000 romániai orvos mellé még újabb hater ezer kellene, hogy az ország egészségügye rendbejöjjön.

Nem mondjuk azt, hogy ha valaki biforolja a román doktori címet, azt ne fosszák meg tőle. A családok pusztuljanak akármilyen fajhoz tartoznak. De orvosokra szükség van. Kultúrország vagyunk és nem lehet orvosok nélkül lenni. Revízió alá kell venni a revíziót, és akkor nem kell menni Sidneybe és nem kell gravitálni Törökországba, sem Teheránba, sem Irakba. Csak a kis falvakba kell elmenni, faj de sok tennivalója lenne itt 20.000 orvosnak is!

Az orvosok dilemmája ne az legyen, hogy hova menjenek, hanem hogy hol gyógyítsanak?

158 ÉVES BUCURESTI TEMPLOM

Jellemző arra, hogy milyen régi a román főváros zsidó települése, az a Calea Moșilor 76 alatt levő érdekes zsidó templom, amelynek alapítási éve 1781, (zsidó számítás szerint 5541) évet mutatja, tehát pontosan 158 évvel ezelőtt építették. Stílusa az ismert zsinagóga stíl, alapja a mór stílus és dus aranyozása, színes ablakfreskói, adományozók neveivel, nagyon érdekes benyomást tesznek azokra, akik ezt hazuról nem ismerik. Az uccán többemeletes bérpa-

lota húzódik és valósággal be van ékeve a házak tömkelegébe ez a templom is, ahogy a legtöbb bucaresti templom — a nemzsidók is így épültek. Tudniillik annakidején, amikor ezek épültek, még nem voltak rendszeres uccák és amikor a város fejlődött, lassankint udvarokba szorultak a templomok.

Ezt a Bet Hamidras Vechiu (Sinagoga Iassan)nak nevezett szépen karbantartott régi templomot egy Naftaly nevű áldozatkész zsidó létesítette, rendkívül szerény és vallásos feleségével, Taube-val együtt. Egyszerű dolgos emberek voltak, akik közül különösen az asszony volt rendkívül jótékony és a templomépítéshez szükséges telket is ő adományozta. Az is említésreméltó, hogy ennek a 158 éves templomnak őse is volt, amely a jelenlegi Cismigiu kert helyén volt, de már akkor kifjebb költözött és itt talált nyugalmat. Amint az akkori idők halottai abban a már lezárt sebastopolí temetőben nyugszának, ahol a Malbim fia és közvetlenül az ő sírjuk mellett van a templomalapító Naftaly és felesége Taube sírja is.

Érdekes, hogy ezeknek a síroknak fényképmásolata ott van a templom előcsarnokában berámázva és az alapítási jegyzőkönyvek ó-román nyelven íródtak, még cirill betűkkel. Tehát nem héberül és nem jiddisül, hanem 158 évvel ezelőtti cirill betűs románssal. Ott fekszenek a tárcás asztali telefon mellett a másfél százados múlt és a modern hangközveitő egymás mellett...

Egy barmicvoh ünnepélyt néztem végig a legutóbbi szombat, amely olyan ünnepélyes keretek között történt, ahogy az erre mifelénk nem található. Sok erdélyi zsidó is jár már ide, de a közönség zöme benszülőlt román zsidó. Rabbijuk: H. Guttmann, egy beszarábiai zsidó, aki a mizrachisták vezetője és mint ilyen, a bucaresti legfőbb cionista vezetőségben is benne van. Előimádkozójuk: Alperfi, egy rizseneri és bardicsevi unoka, sajtóságon kelemes hanggal. Még egy nevezetessége van ennek a régi, részben a földben épült, lépcsőzetes lejáratu templomnak, a Zsidó Nemzeti Alap, a K. K. L.-nek itt van a legnagyobb bucaresti bevételé.

Érdekes és megható volt, amint a kivilágított templomban, a zsufolt női karzat asszisztálása mellett a barmicvoh ifju egy nagyhoz illő komolysággal és felkészültséggel óras beszédben, melyet román és héber nyelven tartott, beszélt a zsidóság helyzetéről és az ifjuság feladatairól. Utána Guttmann rabbi tartott mélyenszántó komoly szónoklatot és mert a fiu apja utazóember, a bucaresti utazós szónoka is beszélt. Érdekes az is, hogy minden szerveznek van hivatalos szónoka és az utazóké is megszólalt. Ezt onnan tudtam meg, mert feltűnt, hogy egy utazó ember hogyan tud ilyen válogatott nyelven és ilyen nagyszerű folyékonyssággal beszélni. Kiderült, hogy „hivatásos” szónok, aki a szervezeti tagjainak alkalmi ünnepeinél szerepet nyer, de ez nem von le semmit a beszéd és a hangulat értékéből. Sőt, jó volna ezt nálunk is meghonosítani, sok kínos dadogásnak lehetne ezzel elejét venni. Aki ismeri a bucaresti zsidók vallásosságát általában, azt hiszem, nem kell mondjam, hogy ezek — sajnos — nem nagyon vallásos emberek voltak, de „kítették magukért” és igazi hangulatos zsidó ünnepély volt, mélyen lélekbemarkoló és igazi zsidó szívvel megtartott barmicvoh, amely végül az előcsarnokban felszervírozott fehér asztalnál fejeződött be...

A KLUBBOK IS „ÁTRÉTEGEZŐDNEK”

Hitlernek és a zsidógyűlöletnek kellett az églig csapkodni, hogy a zsidók minden vonalon átérzék az idők parancsát (mondhatnánk a porunca vremiit), és átképezik magukat, nemcsak a foglalkozási szempontból, hanem még társadalmi téren is. Hosszu időn át a klubok és hasonló társadalmi kapcsolatokra épített szervek nem törődtek mással, mint valóban a klub kényelmével.

Egy jó fotellel és ami ennél is fontosabb volt, egy jó bridzs- vagy rómmipartival. Ma azonban más a helyzet. Érzik és tudják, hogy könnyen kieshet egy „jolly” és ha nem foglalkoznak a jövővel a zsidók, akik jobb társadalmi körből valók, akkor nem tudják majd, hogy mikor következik be a nagy meglepetés.

Ezért nem meglepő az sem, hogy az erdélyi zsidók klubja, az „Union” klub, amely a Batistei ucca 25 szám alatti régi bojárpalotában van, ahol a tulajdonos, a fővárosnak az egyik volt polgármestere,

lakott régebben, most tágas termelben az erdélyi zsidó „felső tízezret” üdvözli, ha nem is áll többől, mint néhány száz főből. De ezek valóban értékes, dolgozó emberek, akik most kétszeresen eszmélnék ró arra, hogy hiába mosolyog rájuk barátságosan volt polgármester nagy portréja a falról, azért rideg időket élünk. Ott, ahol éveken át csak a játék volt dívat, ahol csak a szórakozás és tánc uralkodott, most zsidó problémák vitahelye lett. Ma már nincsen arról szó itt sem, hogy merrefelé asszimilálódjanak, ide, vagy amoda, hanem lázas keresés indult meg, hol találhat megfelelő eszmei tartalmat ez a zsidó réteg.

Tartozom az igazságnak vele, ha megmondom, hogy az ujcionisták eszmei ragadták meg legjobban az Unio-klub tagjait és ennek köszönhető, hogy az ujcionisták propagatív munkájának nyitottak szabad teret a helység falai között. Résztvettem egy estélyifőn, amelyen dr Krémer Ármán, a bucarestii erdélyi ujcionisták elnöke tartott bevezető előadást a zsidó és cionista problémákról, természetesen megvilágítva

a kérdést, az ujcionista nézőszögből is. Dr Krémer Ármán, akit mi erdélyiek, mint régi értékes propagátorát a Palesztina építésnek ismertünk, nagyon érdekesen taglalta a probléma ezerszínű árnyalatát. Ismertető előadása után nagyobb csoportok keletkeztek, ahol egészen a hajnali órákig vitatkoztak az aktuális zsidó kérdésekről, főleg az emigrációról. Elhatározta az „Unio” klub vezetősége, éppen a kezdeti sikerek miatt, hogy ezentúl sorozatos előadásokat fog tartani, amelyen ugyanolyan elegáns és dísztingvált hölgyközönség fog megjelenni, mint az első előadáson. Urak, akik ma már átérzik, hogy „át kell rétegezödni” szellemikben is. Nem elég a rómái, hanem kell eszmei tartalom is s ennek érdekében előadásokat fognak tartani hogy értsenek, tanuljanak és lássanak szélesebb horizontot, mint eddig...

Orvoskérdés, régi templom, Unióklub. Három szempont, három világ és együtt mégis — a mai Bucurestii s annak zsidóit adják...

Máramarosban, ahol mindenki szeretne kivándorolni

Az angol őrnagy legendája — Rengeteg szélhámos és lelkiismeretlen ember él vissza a tömeg hiszékenységgel — Az uccai koldus is utiköltséget „gyűjt” Palesztinába — Nem érkezett meg mult héten a Messiás

A „Népiünk” eredeti riportja.

Máramarossziget, 1939 január vége. A vonat, miután három országhatáron haladt keresztül, fáradtan fut be a szigeti állomásra. Már jóval leszállás előtt figyelmeztettek, hogy esetleg át fogják kutatni a podgyászomat, mert a hármast határ vidékén mindenki gyanus, aki él. De nem történt semmi. Azaz mégis. A kijáratnál nagyobb csapat fiatal ember tolongott, aki köszönés helyett a következő kérdést szegezte nekünk kórusban:

— Igaz-e, hogy egy angol őrnagy jár Romániában és embereket toboroz a palesztinai zsidó hadseregnek?

AZ EMBEREK MINDEN MESÉT EIHSZNEK

A szokatlan és furcsa kérdés meghökentett bennünket. De a következő pillanatban megvilágosodott az értelme előttünk. Már Nagyváradon szárnyra kelt napokkal előbb egy kóssa hír egy állítólagos őrnagyról és ez a hír felgyújtotta a kivándorlásra készülő zsidó tömeg fantáziáját. Persze, a hírek semmi alapja nincsen. Az angoloknak ma igazán a legkisebb gondjuk is nagyobb, semhogy őrnagyokat küldjenek ki Romániába zsidó fiatalemberek toborzására. Ez éppen olyan legenda, mint az, hogy aki akar, felcsaphat csendörnek, vagy beállhat a palesztinai hedseregbe. Amióta a közép-európai zsidóságot elfogta a Palesztina-láz, se szeri, se száma a mindenféle mesének és legendának, amelyben egy szó igazság sincs és azt sem lehet tudni, hogy honnan erednek, de mindenki mégis elhiszi és továbbadja azokat.

Csak természetes, hogy az általános hangulat alól Máramaros zsidósága sem tudja kivonni magát. Ezen a hegyes-sziklás vidéken, ahol mindenkor majdnem korlátlan ur volt a szegénység és a nyomor. Középeurópa egyik legérdekesebb zsidó népcsoportja él, amely — főleg a falvakban — éppen úgy él, mint a nemzsidó lakosság, vagyis nehéz fizikai munkával, földműveléssel és erdőirtással, pásztorkodással és tivarozással keresi meg a kukoricakenyerét és hagymávalóját. Ideális anyag az épülő Palesztina számára. És éppen ezt a zsidóságot hanyagolták el leginkább a legutóbbi husz év alatt. Csak akkor keresték fel a „kedves máramarosi zsidó testvéreket”, amikor képviselővá-

lasztások idején szükség volt a szavazataikra, de amint vége volt a választási harcnak, legtöbbször bizony megint elfelejtették őket, — a legközelebbi választásig.

SENKI SE HAMARKODJA EL A DOLGÁT!

Ez a zsidóság most ki akarna jutni Palesztinába, még jobban, mint valaha. És ha az öregebbek már beleérték magukat abba a gondolatba, hogy esetleg itt kell leélniök nehéz, küzdelmes életüket, a fiatalok körében megható elszántság tapasztalható a Palesztinába való kijutás igyekezetében. Nemcsak Sziget városa, hanem az egész Máramaros, Borsától Rozáláig és Visótól Havasmezőig valósággal hangyabolyhoz hasonlít ez a vidék. Mindenki készülődik, mindenki menni akar. Egyébként komoly emberek meggondolatlanul eladják az üzletüket, felhagynak a műhelyeikkel, mintha azonnal hajóra lehetne szállani. És amikor kiderül, hogy nem mehet mindenki, aki akar, kétségbeesetten méltatlankodik:

— Hiszen mindenki tudja, hogy menni akarok!

Egy leordinai asszony eladta egyetlen tehénkéjét, hogy a gyermekeiknek legyen utiköltségük. Bizony, amikor eladó valami, sohasem lehet annyit kapni érte, mintha meg kellene venni. Így történt a leordinai asszony esetében is. Vannak azonban emberek, akiknek nincs még egyetlen tehénük sem, amit eladhatnának. Ezek kétségbeesetten, tanácstalanul fordulnak fűhöz-fához, de sehol sem kapnak kielégítő felvilágosítást és még kevésbé konkrét lehetőséget a kijutásra. Alighanem ez a magyarázata annak, hogy annyi feleletlen és lelketlen szélhámos tud érvényesülni ma, aki azt ígérgeti az embereknek, hogy ötezer vagy tízezer lejéért fel tud csempészni embereket Palesztinába, vagy máshova induló hajóra. Sok naiv és elhamarkodott ember siratja kevés kis pénzét, amit a szélhámosok csaltak ki tőle. Mások, a vállalkozóbb szelleműek közül saját szakállukra leutaztak a kikötővárosokba és ott ténferegnek napokon, sőt heteken keresztül, amíg elfogy a hazulról vitt néhány forintjuk és rendszerint a rendőrségre kerülnek.

A LEGUJABB KOLDULASI MÓDSZER

De hiába magyarázza ezt az ember, hiába intik a zsidókat, hogy ne üljenek fel a gombamódra szaporodó mende-mondáknak és csábító ígéreteknek. Az annyira élelmesnek ismert máramarosi zsidó a saját legfontosabb dolgában megdöbbenően élelmetlennek, hiszékenynek és gondolkodni nem tudónak mutatkozik. Ennek még sokan fogják — sajnos — megadni keservesen az árát.

Jelenleg más ujság nincs is Szigeten. Még az uccai kéregetők sokaságán is erőt vett a Palesztina-láz. Ott sűrűnek-forognak a két főtéri szálloda és a cukrászda környékén és kitünő szimattal lesnek minden idegen utasra. Az élelmesebbek lesben állnak a dohánytözsdenél és amikor a vevő visszakap, egyenesen a markából tépik ki a maguk obulusát. A megdöbbenő idegent a legnagyobb lelki nyugalommal intézik el, mondván:

— Utiköltséget szedek össze magamnak Palesztinába.

Ez előtt az érv előtt még a legkeményebb szívű embernek is meg kell hajolnia. És az idegen utas megbocsátó mosollyal veszi tudomásul az erőszakos koldus új kéregetési módszerét.

A MESSIAS, AKI NEM JÖTT MEG

A Máramarosban erőre kapott Palesztina-lázra jellemző az a legenda, amely szájról-szájra járt a mult napokban és eljutott a szomszédos Szatmár és Biharmegyékbe is. Nem tudni honnan, az a legenda terjedt el, hogy egy haldokló rabbi megjövendölte a Messias közeli eljöveteletét. Pontosabban a következő történet keringett a zsidó uccában:

— Egy szentéletű rabbi nemrég összehívta tanítványait és elmondotta nekik, hogy rövidesen meg fog halni. Megmondta a napot és órát, amikor meg fog térni őseihez. És hozzátette, hogy amennyiben ez a megérzése beteljesedik, akkor a halálát követő csütörtöki napon megjön a Messiás és a zsidóknak nagy örömmünepük lesz. A szentéletű ember pontosan meg is halt a bejósolt időre és ezek után a zsidók várták a jövendölés másik részének a beteljesedését. Sajnos, a sorsdöntő csütörtök bekövetkezett, sőt el is mult, de a Messiás nem jött el.

Ugyanennek a legendának egy másik változatát is hallottuk Szigeten. Ennek a verziójának a hőse egy keresztény asszony, aki valahol az országuton a városba igyekvő zsidókkal találkozott. Felkészkedett a szekérükre a legközelebbi faluig. Amikor hazaérve leszállt, odafordult a zsidókhöz és megmondta nekik, hogy a következő csütörtökön nagy örömben lesz részük, amely az egész sorsukat jobbrafordítja. A szekéren ülők hitetlenkedése láttára az idegen asszony „bizonyítékkal” is szolgált, hogy igazat beszélt. Megmondta nekik, hogy halottat fognak bevinni a városba. És valóban, a harmadik községben súlyos beteget kéreztettek fel a szekérre, hogy idejében beérhesenek a kórházba, hátha még megtudják menteni. De a beteg még utközben meghalt és így a zsidók valóban halottal érkeztek meg a városba. Ezek után nyilvánvaló, hogy csütörtökre meg kellett volna jönnie a Messiasnak is. Nem jött. De a legenda hetekig lázban tartotta a környék zsidóságát és mindenki felkészült lelkében, hogy amint a Messiás megjön, azonnal elindulnak vele Erec Jisraélbe, amely ma még inkább az ígérget földje számunkra, mint bármikor a zsidó történelem folyamán.

Diamant Elemér.

Tüchtiger שׂו"ב, וב' צ"ה welcher gute besitz, mit kleiner Familie, Rumänischer staatsbürger, sucht wasfür immer eine Stelle, eventuell auch משנה ושמש bei einer Gemeinde. Abträtung vergütige. Adresse: Orth. sakter Tămășeu, jud. Bihor.

Inseris în registrul publicațiilor periodice prin ordonanța No. 9/1938. Dos. No. 805/1938. Tribunalul Bihor, Secția III-a.

Naptár 5699

Péntek: Sevat 21, február 10.

Szombat: Sevat 22, február 11.

Heti szidra: וְרַבִּי

Heti haftora: שְׁנַת מוֹת הַמֶּלֶךְ

Szombat kezdete:

üzlet bezárás 5.10

gyertyagyújtás 5.32

Istentisztelet kezdete 5.44

Szombat befejezése 6.38

Nem megyünk vissza...

Válasz egy felszólításra

Lapunk legutóbbi számában megírtuk, hogy a zsidók elleni animozitást úgy lehetne ellensúlyozni, hogy a totális államokba jöjjenek vissza az Amerikában élő polgáraik és oda menjenek ki helyettük a zsidók. Egy nagyszabású csere történjék. Így lehetne visszahozni lengyeleket, németeket és még sok más népet. (Olasz például többmillió él az USA-ba és 50.000 zsidó Itáliába, milyen könnyű volna a csere). De amíg mi erről ábrándozunk, addig felébredt ebből egy levél, amelyet váratlanul gyorsan kaptunk multheti cikkünkre. Egy olvasónk küldte be, azzal, hogy nem-zsidó szomszédja adta át neki, mert véletlenül a mi előfizetőnknek került a kezébe a „Népünk” legutóbbi száma. A levélnek egyes passzusait közöljük alant:

... azt írod kedves rokonom, hogy elég volt már köszálni az idegenben, menjek haza, ott kényelmesebben fogok tudni élni, nem kell annyira küzködni, mint a hajszás Amerikában. All right! Jól mondd. De az itteni lapokból azt olvasom, hogy ott nálatok, Európában, a legtöbb országban nagyon megnyirbálták az emberek jogait. Nem akarok irni semmi rosszat, ezért csak azt kell mondjam, hogy nem bírok én már anélkül élni, hogy ne olvassak szókimondó újságot. Nem tudom én a számat tartani, ha valami nem tetszik, hangosan szeretem megmondani. Kell nekem ez a levegő, ez az Európa totális államaiban csufolt „demokrácia”. Kell jobban, mint a nyugalom, kell jobban, mint a kenyér, mert harminc év alatt nagyon, de nagyon megszoktam. Hat esztendővel ezelőtt voltam odaát Európában, akkor még sokat gondolkodtam, hogy valóban visszamegyek a vén Európába. De most már nincsen kedvem. Egyáltalán nincs kedvem. Éljetek csak boldogan, ti ott, mi meg itt. Így a legjobb.

Ennek a keresztény embernek ez a levéltörvénye sok mindenre rávilágít. Tul a sok rubrika, meg a kérdőív Kelet- és Középeurópában. Nem csak a zsidóknak, hanem a keresztényeknek is. Ezt amerikai ember nem akarja és nem is tudja megszokni. Félnek visszajönni és nem is akarnak. Ha valóban felvetődne egy „csere”, már ezen is megakadna. A szabad amerikai polgár nem akar visszajönni. Jobb neki ott. S mi több? El is hisszük neki...

— MERT VEGYÜNK ARTA BUTOROKAT? Mert kiváló minőségűek és mégis olcsók. „Arta” Oradea, str. Cosbuc, Palace-szálloda mellett.

— OLASZORSZÁG ÖSSZEKAPCSOLJA A FAJVÉDELMEZT ANNEXIÓS TERVEKKEL. (Róma). Az olasz belügyi államtitkár köriratot küldött a prefektusokhoz, amelyben a fajvédelmi törvény szabályainak alkalmazását világítja meg. Amí olaszoknak külföldiekkel való házasságát illeti, megálapítja a körirat, hogy nem tekinthetők külföldieknek: 1. Olyan olaszok, akik nem élnek az olasz királyság határain belül, vagyis olyan személyek, akik ugyan nem olasz állampolgárok, de olyan vidékekről származnak, amelyek etnikailag olaszok még akkor is, ha politikailag nem tartoznak Olaszországhoz. Ez a rendelkezés Savoya, Nizza, Korzika és Málta lakosaira vonatkozik. 2. Olasz születésű egyének, még akkor is, ha külföldi állampolgárságot szereztek. Ezzel szemben az Olaszországban honosított külföldiek nem tekinthetők olaszoknak.

— AZ ANGOL ZSIDÓ SZERVEZETEK FELSZÓLÍTJAK A ZSIDÓ LAKOSÁGOT, HOGY JELENTKEZZÉK ÖNKÉNT NEMZETVÉDELMI SZOLGÁLTOKRA. A vezető angol zsidó szervezetek és angol zsidó személyiségek felhívást intéztek az angol zsidókhoz, hogy jelentkezzenek önként nemzetvédelmi szolgálatra. A felhívás többek között a következőket mondja: Ebben a hónapban fel fogják szólítani az összes 16 és 60 év közötti férfiakat és asszonyokat, vajjon akar-e önként nemzetvédelmi szolgálatra jelentkezni. Meg fogják kérdezni tőle akar-e testi adottságainak és speciális képzettségének megfelelően az ország szolgálatába szegődni. Mindnyájunknak kötelessége életünket és erőnket a haza szolgálatába állítani és a lojalitás és bátorság szilárd várát megteremtetni. Egy sorba kell álljunk az ország legjobb elemeivel. Mindez életbevágóan fontos a brit nép jóléte és jövője érdekében. Mi alulírottak, az angol zsidó közösségek vezető szervei felszólítunk benneteket, hogy álljatok rendelkezésére a hívó szónak, jelentkezzenek önként, nyújtsatok példát barátaitoknak és szomszédaitoknak”. (Aláírások.)

— IPARI KURZUSOK FRANCIAORSZÁGBAN NEMET MENEKÜLTEK SZÁMÁRA. A zsidó földművelés és mezőgazdaság fejlesztését szolgáló Ort nemzetközi zsidó szervezet Németországból menekült zsidók számára kiképző tanfolyamokat rendezett. Ezeket a kurzusokat nyolcszáz felnőtt résztvevőnek kiképzésben. A férfiakat szabásban, rádiószerelesben, mechanikában, az asszonyokat pedig varrásban, fűzőkészítésben és művirágkészítésben képezik ki. Ilyen kurzusokat nemcsak Párisban rendeznek, hanem azokon a francia vidékeken is, ahol a menekültek barakk-táborokban élnek. Dél-Franciaországban igen élénk tevékenységet folytat az ORT a mezőgazdasági átképzés és letelepítés szempontjából. Az eddig elért eredmények igen nagy reményekre jogosítanak. Dél-Franciaországban vannak olyan varlagon heverő földek, amelyeken ezrével lehetne letelepíteni a zsidó menekülteket. Hír szerint a francia kormányban megvan a hajlandóság a menekültügyi kérdések ilyen irányban való megoldására.

„Carmel” orth. kóser étterem

ORADEA

Reg. Ferdinand 3 (Heyman udvar)

Fővárosi nivó

Esküvők és bankettek rendezését vállaljuk

Menü és abonama

Telefon: 1400

A haladás korszaka

Mikroszkóp fölé hajolva, a világ legkülönbözőbb táján ezer és ezer szaktudós vizsgálja felszeletelt emberi és állati agyvelők tiezeit. A gyakorlati pszichofizika, pályaválasztási gyógypedagógiai szaktudósok, pszichotechnikai, pszichoterapiai, pszichohigiéniai, Pavlovista-idegkutatók, lelkekről írt foliások könyvtárakat töltenek meg, és hol vagyunk még attól, hogy mindent tudjunk és az alattomos betegségeket, amelyek szervezetünkbe belopóznak, ártalmatlanná tesszük. De az emberi agy tovább kutat és tovább megy, mint ahogy a nemrég Amerikában felfedezett, ma már világhírűvé vált GASTRO D. is forradalmasította a gyomorbetegedések gyógyításának a módját, 10—15 éves idült gyomor-, bél-, epe-, vese- és májbetegedéseknél rövid kúra után (3—4 üveg) meglepő eredményeket ért el.

Gastro D. kapható gyógyszerárakban, és drogériákban, vagy megrendelhető 135 lej utánvét mellett Császár E. gyógyszerárakban Bucuresti, Calea Victoriei 124.

— VÁROSSÁ LÉPETT ELŐ AZ ARGENTINAI ZSIDÓ KOLONIZÁCIÓ CENTRUMA. Az Entrevios tartomány kormányja a 6598 lakost számláló Basalvilbasso helységet várossá nyilvánította. Basalvilbasso centruma a PICA által létesített argentinai zsidó mezőgazdasági kolóniáknak. A háboru előtt a helységnek 1750, 1923-ban 3250, ma pedig 6598 lakosa van. A zsidó lakosság száma 2600. A várossá nyilvánított helységnek két kórháza, négy iskolája, egy postahivatala, egy békebirósága, két zsinagógája, két keresztény temploma és számos jótékonyági intézménye van. 24 ipari vállalkozás, 162 kereskedelmi üzem és igen sok kisipari műhely, köztük 40 villanyerőre berendezett van a városban. — Itt említjük meg, hogy tizenkét zsidó ifjút, akik az elmúlt hetekben szabadultak ki német koncentrációs táborból és akiket Angliába menekítettek át, a napokban egy mezőgazdasági iskolatelepre visznek, ahol ki fogják őket képezni a mezőgazdaság összes ágaiban. Az iskola elvégzése után Palesztinába, vagy Ausztráliába fogják letelepíteni őket.

Divat és gyógycipők

Belvárosi Cipőszalon-ban

Dr. Balláné kalap-szalonnal melletti) **Kohn István** Oradea, Parcul Traian 1.

— ELTÁVOLITOTTAK A MÜNSTERI ZSINAGÓGA UTOLSÓ MARADVÁNYAIT. IS. A Vesphalische Landeszeitung jelenti Münsterből a következőket: A zsinagóga Münster legszebb sétányának szegényfoltja a Servatius tér közelében, amely az 1938 november 9-iki büntetőakció során kigyúlt, rövidesen teljesen eltűnik a föld színéről. A kérdéses novemberi éjszaka tűzében csak a zsidó templom teteje és belső berendezése égett le, míg a tüztől feketévé vált tornyok és kőfalak magányosan és elhagyottan állnak azóta az őket addig megkoronázó Cion csillag nélkül. Néhány nappal ezelőtt végül nagy romboló csapat jelent meg a zsinagógánál, amelynek feladata egy zsidó talmud templom maradványait teljesen eltávolítani. Az SA akciójának során a zsinagóga vaskeletése is áldozatul esett ezen értékes tűzvesznek. A münsteri zsinagóga egyike volt a legszebb és legművészebb németországi zsidó templomoknak.

— Hirdetmény. Ezennel közhírré tesszük, hogy Mátyás orth. kóser étterem Clujon Cal. Reg. Ferdinand 49. sz. alatt felügyeletünk alatt áll és így kaszusz szempontból teljesen megbízható. A cluii aut. Orth. Izr. Hitközség rabbinátusa és kaszusz-bizottsága

Ezüst

menorák, gyertyatartók,
serlegek, evőeszközök,
templomi kegyeszerék bár-
mily művészi kivitelben leg-
olcsóbb árban.

Gyártása és eladása:

„TACAMUL“

ezüstáru gyárban

CLUJ, Str. Gen. Neculcea No. 8.

— ANTISZEMITA ZAVARGÁSOK MEXIKÓBAN. Január 26-án pogromszerű zavargások törték ki Mexico-City több városrészében a zsidó lakosság ellen. Az antiszemita tüntetők több zsidó járókelőt támadtak meg és súlyosan megsebesítettek. A súlyosan sebesültek között van Jakob Glanz, az ismert zsidó költő is. A tüntetők számos zsidó üzletet raboltak ki, rendkívül sok magánlakás ablakait verték be, majd támadást intéztek a zsidó kereskedelmi kamarában üléselő konferencia ellen. A konferencia résztvevői székekből és asztalokból emeltek barrikádokat, hogy a támadások ellen védekezzenek. — A széleskörű zavargásokat az úgynevezett „aranyingesek” szervezetének tagjai rendezték. Három órán keresztül, amíg a zavargások folytatódtak, a rendőrséget nem lehetett látni. Csak akkor jelent meg, amikor már a zavargók maguktól szétoszlottak. Letartóztatások nem történtek. Az egész várost autós agitátorok járták be, akik a lakosságot a zsidók legyilkolására uszították. Ahogy a későbbi vizsgálatok kimutatták, az 5000 főnyi tüntetőt nemzeti szocialista agitátorok vezették. Ugyanezen hét szombatján az „aranyingesek” fáklyásmenettel készítettek elő, amelynek utmenete a zsidók által sűrűn lakott kereskedelmi negyedben kell átvezessen. Még nincsenek újabb jelentések arról, hogy ez az alkalom nem-e vezetett újabb zsidóellenes kilengésekhez. A zsidóellenes kilengésekkel kapcsolatban a zsidó központi tanács sürgős audienciát kért Cardenas köztársasági elnöktől.

— HAZTELKEK ELADÓK a nagyváradi új szénapiac mellett olcsó áron. Cím a kiadóban.

— PARAGUAY BEENGEDI AZOKAT A MENEKÜLTEKET, AKIK MÉG NOVEMBER 18-IKA ELŐTT INDULTAK EL PARAGUAYABA. A montevideói paraguayai kormány közhírré tette, hogy a paraguayai kormány azokat a menekülteket, akik még november 18-ika előtt indultak el Paraguayba, beengedi az országba. Az uruguayai köztársasági elnök Alfredo Baldomir eredményesen interveniált 13 zsidó menekült ügyében, akiket Paraguayból át akartak toloncolni Uruguayba. Az intervenció következtében a menekültek Paraguayban maradhatnak.

— MEGNYILT Grosz Albert (az Újságíró Klub volt foderása) modern és elsőrangú férfi-foderásata a LAZAR AURELUCCA (v. Nagy Sándor-ucca) 2. szám alatt. Olcsó árak, elsőrangú kiszolgálás. Előnyös bérletjegyek házhoz is. Szíves pártfogást kér: Grosz Albert.

**Autóvilágítás,
magneselek, dinamó
és akkumulátorok
szakszerű javítása**

Konfesz Eugén

Timișoara IV., strada Fröbl 61.

— A PALESZTINAI BEVANDORLÓK 80 SZAZALEKA AUSZTRIABÓL SZARMAZIK. (Páris). Eljahu Dopkin, a Jewish Agency bevándorlási osztályának vezetője, Palesztinából jövet Párisba érkezett, innen Angliába és Hollandiába, majd Berlinbe és Bécsbe érkezik a kivándorlási viszonyok tanulmányozására. Dopkin elmondta, hogy 1938. október és 1939. március közötti bevándorlási félévben a kormány által engedélyezett certifikátok alapján mintegy tízezer bevándorlóra számít Palesztina. A Jewish Agency minden lehetőséget megtejt, hogy a bevándorlási engedélyek nagy részét az Ausztriában élő, vagy külföldre menekült zsidóknak tartsák fenn, akik közül ennél fogva mintegy nyolcezeren fognak bevándorlási engedély alapján Palesztinába juthatni.

— A DÉLAFRIKAI ANTISZEMITIZMUS. Eric H. Luow képviselő a délafrikai parlamentben törvényjavaslatot akar benyújtani, amely a következő rendelkezéseket tartalmazná: Olyan személyek, akik zsidó szülőtől származnak, ne kaphassanak huzamosabb tartózkodási engedélyt a délafrikai Unioban. A bevándorlók legalább egy európai nyelvet kell tökéletesen ismerjenek. A jiddist azonban ne ismerjék el európai nyelvnek. A törvényjavaslat azonkívül azt kéri, hogy szigorú idegenellenőrzést léptessenek életbe mindazokkal szemben, akik 1933 óta jöttek az országba. Általános vélemény szerint az antiszemita képviselők törvényjavaslatának semmilyen kilátása sincsen.

Kényelmes Pensió!

Elsőrendű ort. kóser vendéglő és bodega!

Gelbstein-nál, București

Str. Azilul de Noapte 12. Telefon 51-2-39

Olcsó és pontos kiszolgálás!

— A KANADAI ZSIDÓ KONGRESSZUS A NÉMET ÉS OLASZ ÁRUK FOKOZOTTABB BOJKOTTJÁT HATÁROZTA EL. A kanadai zsidó kongresszus határozati javaslatot fogadott el, amelyben az olasz és német áruk fokozottabb bojkottját mondta ki. A kongresszus további határozatai a cionista törekvések támogatását, valamint a menekültek segélyezését mondták ki.

— KÉNYTELENEK A ZSIDÓK A FRANCO KEZÉRE KERÜLT BARCELONÁBAN MARADNI. Perpignan határszéli városból telefonálják a Zsidó Távirati Irodának, hogy a Barcelonába érkezett menekültek között eddig csak néhány zsidó család volt. Száz és száz zsidó család kénytelen volt a Franco uralma alá kerülni Barcelonában maradni. Olyan hontalan lengyel zsidókról van szó, akik nem hagyhatták el a várost, mert utlevelük nem volt meghosszabbítva. A köztársaságiakhoz tartozó Észak-Kataloniában a különböző táborokban mintegy 1200 zsidó katoná van, akik a nemzetközi brigádban harcoltak és akik arra várnak, hogy valahová elszállítsák őket.

— ORTH. KÓSER KONYHAMAT Braszov, Str. Regele Carol (Kapu ucca) 38. sz. alá helyeztem át f. évi október 1-től kezdődően. Korona kávéház mellett. Káhn restaurant.

— A PALESZTINAI KORMÁNY KI-TÜNTETI A BATOR ZSIDÓ SEGÉDRENDŐRÖKET. A győzelmes harc után, amelyet a zsidó segédrendőrök egy nagyszámú, jól felfegyverzett terrorbandával vittek a Holt tenger közelében, Haining tábornok, a palesztinai angol haderők főparancsnoka, köszönő táviratot intézett a zsidó harcosokhoz, amelyben méltatja hősiességüket, amelyről a harc során tettek tanúságot.

Látogassa meg szőnyegkiállításunkat

új helyiségünkben
Str. Ep. Ciorogariu 4.

Szebbnél szebb perzsaszőnyegek, bel-és külföldi fonalak. — Szőnyeg javítások. — Allandó tanfolyam

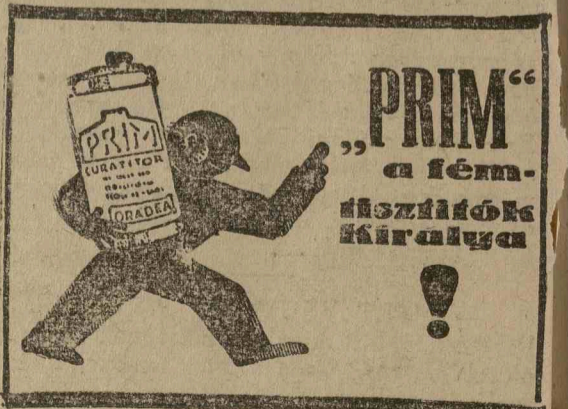
„ORIENT“

Schulhof Emilné, Oradea, Strada Ep. Ciorogariu No. 4. Telefon 1004.

— PALESZTINAI INVEZTIKÓK 1938-BAN. — 1937-ben kerek négy és fél millió fontot investáltak palesztinai vállalatokba. 1938-ban 505 egyén, köztük 188 bevándorló fordult gazdasági felvilágosításért az amerikai-palesztinai gazdasági bizottsághoz. 144 új bevándorló közölte a bizottsággal, hogy összesen egymillió 186 ezer 320 fontot investáltak az országban.

— A HUSZADIK SZÁZAD „FEKETE KÖNYVE”. — A jeruzsálemi zsidó hitközség elöljárósága elhatározta, hogy héber és angol nyelven „Fekete Könyvet” ad ki, amely a jövő nemzedékkel közölni fogja azokat a borzalmas martiromságokat, amelyeknek a huszadik században voltak kitéve a zsidók különböző országokban. A könyvet többek között el fogják küldeni a demokratikus országok összes parlamentereinek.

— A CSEHSZLOVAKIAI ZSIDÓ RENDELET. — A cseh minisztertanács legutóbbi ülésén elhatározta, hogy haladéktalanul közigazgatási intézkedéseket fogantatson a csehszlovákiai zsidókérdés megoldása irányában. Hivatalos közlemény szerint első sorban a zsidó menekültek kérdésének likvidálásáról, valamint az állampolgársági revizióról van szó. Az intézkedéseket rövidesen közölni fogják. Sidor szlovák miniszter a napokban kijelentette a külföldi újságírók előtt, hogy a szlovák kormány bizottságot nevezett ki a zsidótörvény javaslatának kidolgozására. A törvényjavaslat két héten belül elkészül és akkor nyilvánosságra is hozzák. Sidor kijelentette még, hogy a zsidókérdést nem erőszak, hanem törvényes eszközök útján fogják megoldani Szlovákiában. Dr Rasin képviselő, az egykori csehszlovák pénzügyminiszter fia, aki a prágai képviselőházban bátor beszédben foglalt állást a zsidók diszkriminálása ellen, most nyilatkozatot közöl a lapokban, amelyben többek között rámutat arra, hogy a zsidók azzal szerezhetnek érdemeket az állam gazdasági újjáépítésében, hogy gazdasági tapasztalataikat az állam rendelkezésére bocsájtják. Az állam pedig a maga részéről jogi alapot kell, hogy adjon a zsidók gazdasági ténykedésére és nem szabad megnehezíteni számukra a csehekkel való együttműködést. Súlyos hiba volna, ha a zsidótörvényekkel megbénítanák a zsidó vállalkozó szellemet és a zsidó tökélet. Különösen kár volna a tehetséges vállalkozókért és kereskedőkért, akiket kivándorlásra kényszerítenének. Egylejű jelentés szerint a cseh ügyvédek szövetsége véglegesen elhatározta, hogy kizárja tagjai sorából a zsidókat.

Dr. Zigre Miklós új kultuszminiszter működése elé a legnagyobb bizalommal tekint az ország zsidósága

A volt belügyi alminiszter lett Románia kultuszminisztere

Oradea, február hó. Kormányváltás volt a napokban országunkban. Nem úgy mint régen, hosszas vajadásokkal, tárgyalásokkal, intrikákkal, hanem azzal az elvvel, amely így szól: the right man, on the right place, a megfelelő ember a megfelelő helyen. Alala Armand Calinescu lett a helyettes miniszterelnök, akiről a Daily Telegraph „the Steel man, az acélember” kifejezést használta. De nekünk angol lapokra hivatkozni, amikről korábban mi magunk is éreztük és látjuk, immáron több mint egy esztendeje, hogy milyen áldás fakadt keze nyomán, mennyire konszolidálta az országot, mennyire a rend és nyugalom szigete ma Románia. S ha valaki ezt a rendet megbolygatni igyekezett, hogyan lépett ki eréllyel a porondra és védte meg a konszolidációt, a rendet és békés fejlődés pontját mennyire biztosította a tizenkilenc milliós ország minden egyes békés lakója számára.

Az új kormány megkezdte munkáját, illetőleg folytatja azt az áldásos tevékenységet, amelyet annak idején elindított. Új erők, tetterős férfiak kerültek be a kormányba, akik tudják mit akarnak és céljukat keresztül is fogják vinni. Egy boldog ország lakóinak megelégedettsége a legszebb jutalom.

Különösen érdekel bennünket a legfontosabb tárcák egyikének, a kultuszminiszteri tárcának olyan egyéniséggel való betöltése, akinek nagyvonalú európaiságában mindeken felett bizhatunk. Dr. Zigre Miklós volt alminiszter, ügyvédi kamarai dékán kultuszminiszterre nevezte ki. Őfelsége és mi bizva bizunk abban, hogy ez a kinevezés nagy hasznára és üdvére lesz a romániai zsidóságnak. Ismeri a mi bajainkat, ismeri becsületos törekvéseinket, látja küzdéseinket: és így a megértő emberek iránti bizalommal üdvözölheti a zsidóság kinevezése alkalmából. Csodákat nem szabad várni, de egy melegsivű férfiú keze nyomán áldás kell fakadjon minden felekezeti számára és így a zsidóság, úgyis mint a kultuszminiszteriumhoz tartozó felekezet, bizhat dr. Zigre Miklós kultuszminiszter áldásos működésében, amely elé különleges bizalommal és reménnyel tekint.

Igazolja ezt már beiktatása alkalmával mondott beszéde is:

— „Meg vagyok győződve, — mondotta — hogy a vallásossággal olyan erkölcsi és szellemi erőt teremthetünk meg, ami hozzá fog járulni az államélet megszilárdításához. Más hitű népekkel élünk együtt. Jogaink tiszteletbentartását kértük akkor. Ezért fejlődött ki bennünk a kisebbségi egyházak iránti türelem érzése annak fenntartásával, hogy azonosítsák magukat nemzeti törekvéseinkkel”.

Dr. ZIGRE MIKLÓS KULTUSZMINISZTER ÉLETRAJZA

Dr. Zigre Miklós született 1882-ben Nagyváradon. Édesapja: id. dr. Zigre Miklós számottevő egyénisége volt a bihari közéletnek. Vezető szerepet vitt minden román mozgalomban, de különösen a görög keleti egyház ügyeiben és a görög keleti felekezeti iskolák alapításában és fejlesztésében. A család rokonságban állott Zsiga Miklóssal, a román tanulóifjúság otthonának megalapítójával, valamint a Poynár-családdal és ennek révén dr. Szilágyi Dezsővel, a nagynevű magyar igazságügyminiszterrel, nemkülönben dr. Plopu Györggyel, a kiváló jogással.

Ifj. Zigre Miklós középiskoláit Nagyváradon végezte, a jogot részben a nagyváradon jogakadémián, részben a budapesti egyetemen. 1908-ban nyitotta meg ügyvédi irodáját szülővárosában és különösen mint büntetőjogász gyorsan nagy hírnévre tett szert. A magyar világban tagja volt a Román Nemzeti Pártnak, élénk részt vett a román politikai és kulturális mozgalmaiban.

1918-ban az akkor megalakult Román Nemzeti Tanács elnöke lett, egyike ama delegátusoknak, akik a Magyar Nemzeti Tanács delegátusaival karöltve fenntartották a közrendet és megvédelmezték a román és magyar lakosság élet- és vagyonbiztonságát.

Biharmegye románságát ő képviselte a gyulafehérvári történelmi nagygyűlésen. Ő lett Biharmegye és Nagyvárad első prefektusa és neki köszönhető, hogy az átmeneti évek nehézségei teljes harmoniában teltek el.

A Vaida-kormány bukása után egy darab időre visszavonult a közéletből, de 1920-ban ismét visszatért a politikai életbe, mint a liberális párt egyik vezető embere. Ő rendezte meg a bihari liberális párt kongresszusát a melyen részt vett Bratianu Ionel akkori miniszterelnök, Bratianu Vintila, Duca és a kormány több tagja.

1922-ben a liberális kormány kinevezte belügyi alminiszterre és a kisebbségi ügyek intézőjévé. Ebben a minőségben igyekezett egy a román, mint a kisebbségi lakosság minden igazságos és jogos kívánságát teljesíteni. Működésében az igazságszeretet és alkotmányosság tisztelete vezérelte.

Mikor ebben az évben látta a kormány választásának lefolyását, nézetelérése támadt Vaitoianu belügyminiszterrel és lemondott alminiszteri állásáról. Ugyanakkor letette képviselői mandátumát is és bár a képviselőház nem fogadta el lemondását, nem gyakorolta tovább képviselői jogait.

1927-ben szenátorra választják és a szenátus alelnöke lett. Ezzel a választással az ő révén az erdélyi románság jelentős szerephez jut a szenátusban.

Résztvett Nagyvárad társadalmi életének minden megmozdulásában, elnöke a Sportszövetségnek. Neki köszönhető a II. Carol sportpálya létesítése, amely Romániának egyik legnagyobb sporttere.

1932-ben az Ügyvédi Kamara elnökévé választják, majd elnöke lett a Casa Naționalának is.

Ő egyik aláírója annak a kiáltványnak, amely a megye lakosságát felhívja, hogy lépjen be a Nemzeti Ujjászületési Frontba.

Az utóbbi időben egyébként kizárólag ügyvédi hivatásának élt. Törvényszéken, táblán, naponta megjelenik tárgyalásokon és okos, higgadt, mélyenjáró jogi tudásról tanuskodó felszólalásai ugyszólván eseményei a helyi jogi életnek. Barátságos, jóindulatu, szelid lelkületű ember, akinek miniszteri működésétől teljes joggal igen sokat remélhet a közéleti megértés.

Dr. ZIGRE MIKLÓS KULTUSZMINISZTER ÉS A „NÉPÜNK”

Abból az alkalomból, hogy dr. Zigre Miklós a kiváló politikus, aki már eddig is az új Románia történelmi nevei közé került, — kultuszminiszter lett, meg kell írjuk azt a rendkívül érdekes és páratlan kapcsolatot, amely az új kultuszminisztert a „Népünk”-höz fűzi. Soha nem szoktunk hasonlók

kérkedni, mert nem találjuk értelmét az öndicséretnek és mert azon a töretlen uton, amelyen immár több mint egy évtizede haladunk, nem kellene „önreklámok”. De nem is magunkért mondjuk ezt el, hanem azért, hogy az erdélyi zsidóság lássa, milyen férfiak kezébe van most sorsunk, hogy nincsen oka egyetlen embernek sem túlzott borulónak lenni, mert hiszen dr. Zigre Miklós és a többi hasonló államférfiak intézik az ország sorsát, addig bizalommal tekinthetünk a jövőbe.

Míg a világon mindenütt komorabb felhők jelentkeznek a zsidóság sohasem derűs egén, addig itt, egy év óta elérkeztünk addig a kormányig, amelyben dr. Zigre Miklós lett az egyik legfontosabb tárca minisztere. Hatalmas ut ez a konszolidáció felé és csak azok tudják ezt egész mértékben felmérni, akik — mint egy zsidó újság szerkesztői — állandóan a zsidó élet pulzusán tartják kezüket. Ne essünk túlzásba. Mi zsidók könnyen rámondjuk valakire, aki csak egyetlen nem barátságos gesztust is mutat felénk, hogy — antiszemita, viszont, aki megértő, barátságos, azt kikiáltjuk filozsemitának. Szerintünk van még egy „objektív” harmadik kategória is, amely egészen európeai és még azon is felülemelkedik, anélkül, hogy anti- vagy filozsemitának nézzék vagy érezzék. Aki humanista, megértő, széles látókörű, nagyműveltségű és tág horizont tetejéről nézi az eseményeket. Ilyennek látjuk mi dr. Zigre Miklós kultuszminisztert.

Egyéniségére oly jellemző és reánk nézve oly érdekes kapcsolatról akarunk ezuttal írni.

A „Népünk”, amint igen sok román közéleti férfiúnak is jár, dr. Zigre Miklós házat is felkeresi tizenegy esztendeje, minden héten.

Arra az abszolút korrekt és uri felfogásra jellemző, amelyet annyira csodálunk benne, hogy lapunk szerkesztőit több ízben felszólította és kérte arra, hogy küldjék el hozzá a lap inkasszánsát, mert fizetni akarja a lap előfizetési árát. A mi válaszuk erre mindég az volt:

— Múltóságos Uram, nekünk elég az is, ha olvasni méltóztatik a lapot, amelyet tiszteletből küldünk önnek.

Erre már több ízben a következő választ kaptuk tőle:

— Minden egyes példányát elejétől végig elolvasom, mert nagyon érdekel. Meg kell mondjam, hogy igen sok olyan megvilágítást láttam benne, amelyet eddig nem ismertem és sok olyan zsidó szempontot, amelyről nem volt alkalmam eddig informálódni. A zsidó probléma sok-sok kérdésére kaptam feleletet, az önök lapjának hasábjain, az évek folyamán, amióta olvasom.

S hogy ez a felfogása mennyire komoly volt és hogy az új kultuszminiszter mennyire valóban értékeli nagy munkánkat, arra legjobb példa az, amit nem akartunk megírni, de mert néhány nappal ezelőtt történt, épen bucaresztii útja előtt, kétszeresen érdekes, hogy elmondjuk.

A PER, AMELYBEN ÖNZETLENÜL VALLALJA A VÉDELMEZT EGY NAGY GONDOLKODÓ

Az elmúlt év nyarán egy „glosszát” írtunk egy nagyváradon kereskedőről, akinek fia valamilyen tüntetésbe keveredett Magyarországon. Az illető sérelmezte a cikket és sajtóperre indított ellenünk. A cikkért lapunk felelős szerkesztőjének kellett vállalnia a felelősséget. Felkereste dr. Zigre Miklós kamarai dékánt, az új kultuszminisztert és azt mondotta:

— Tanácsért jöttem, Múltóságos Uram, hallgassa meg, miről van szó.

Miután elmondotta a tényállást, így szólt a miniszter:

— Nemcsak tanács kell Önöknek, hanem védelem is. Nos hát, én az Önök és a lap

Közélet

FŐRABBI VALASZTÁS ÉS BEIKÖZSÉGBEN BUCURESTIBEN. A bucurestii orth. izr. hitközség január hó 29-én tartott közgyűlése egyhangulag megválasztotta Freund David Leb reghini főrabbiheyyettest főrabbijává és egyidejűleg beiktatta magas állásába. A Bucurestibe érkező főrabbit Winkler Mór vezetésével az állomáson nagy küldöttség fogadta és szállására kísérte. A választás után a hitközség vezető tagjainól álló deputáció a főrabbit a közgyűlési terembe kísérte, ahol Winkler Mór elnök lelkes beszédben mint a hitközség megválasztott főrabbiját köszöntötte. Ezután Weisz Jenő igazgató, a főváros zsidóságának ismert vezető egyénisége egy művészi megismerést, a hitközség előjárósága és tagjai által aláírt rabbilevelet adott át neki. Mire zúgó tapsok és lelkes jókívánságok közepette az új főrabbi emelkedett szólásra, aki gondolatokban gazdag beszédben köszöntö meg az iránta megnyilvánuló bizalmat és szeretetet. Közben megérkeztek Ellenbogen N. vezetésével a Schorr-féle hitközség vezetői, akik Freund David Leb főrabbit szintén hivatalosan megválasztották. A rabbilevél aláírása után Ellenbogen melegen üdvözölte az új főrabbit, aki válaszában a két egyesült hitközségben reávaró uttörő feladatokat programszerűen röviden felvázolta, majd pedig az egyesített egész hitközségre a Mindenható áldását kérte. Ezen választással a fővárosi ortodoxia döntő fordulthoz érkezett, mely a legszebb reményekre jogosít. Az új főrabbi, aki a reghini főrabbi fia és a néhai deji főrabbi Paneth Jecheskel veje, előkelő rabbicalád leszármazottja, a világhírű Rabbi Chaim Sofer budapesti és Rabbi Hillel Pollák reghini főrabbi z. l. unokája. Elsőrendű képezését az erdélyi ortodoxia legnagyobb korifeusaitól nyerte. Országos viszonylatban is elismert nagytudású Talmud Chochom, kiváló szónok és széles látókörű egyéniség, párosulva kitűnő megjelenéssel és modorral és ami alapvetően, döntően fontos, elismerten megbízható jellemzőkkel. Ortodoxiánk bizalommal és reményteljes várakozással tekinthet a főváros első ortodox főrabbijának működése elé.

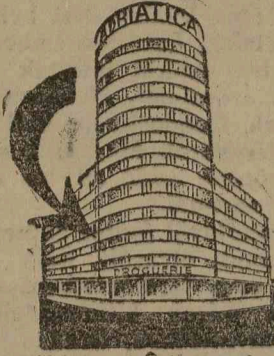
HITKÖZSÉGI KÖZGYŰLÉS SZÁSZRÉGENBEN. Január hó 29-én a szászregeni hitközség rendkívüli és választó közgyűlést tartott, melynek karakterét két nagyjelentőségű esemény bejelentése adta meg. Napirend előtt Rosenbaum Pál elnök bejelentette, hogy Freund D. L. főrabbiheyyettest a bucurestii erdélyi orth. izr. hitközség egyhangulag főrabbijává választotta meg. Indítványára a közgyűlés elhatározta, hogy ezen örömdetes esemény alkalmából, mely a hitközséget jóleső elégtétellel és büszkeséggel tölti el és amelyhez városunk vezetőségének egyes tagjai is gratuláltak, úgy a bucurestii hitközséget és annak új főrabbiját átírásban, elsősorban azonban szeretett főrabbijukat,

Erdélyiek figyelmébe!

DROGUERIA CARAIMAN

BUCUREȘTI

Academiei 1 colț cu
Str. Doamnei
Tel. 545.80.

Raktáron tartja az összes bel- és külföldi gyógyszerkülönlegességeket, injectiókat, valamint az összes illatszereket és kozmetika cikkeket. Nagy választék Houbigant, Caron, Chanel, Michel, Guerlin, Patou, Grolie, stb. gyártmányokban.

Kérem kirakataimat megtekinteni és mérsékelt áramról vételkötelezettség nélkül meggyőződni

SALAMON MÓR
gyógyszerész
DROGUERIA CARAIMAN

Freund D. L. atyját küldöttségileg üdvözlö. A közgyűlés frenetikus tapsai közt bejelent az elnök, hogy hála a főrabbi ur szakadatlan fáradozásának és lángoló buzditásának, valamint az összes hitközségi tagok lelkes, a végsőkig feszített áldozatkészségének, a már évek óta vajudó mikweh-kérdés megoldódott. A legrigorózusabb vallási és higiénikus követelményeknek megfelelő új mikweh Istennek hála felépült. A közgyűlés mint egy ember felállva ünnepli a nagyhorderejű ténylet és határozatilag kimondja, hogy maradandó elismerése jeléül Freund J. főrabbi, Rosenbaum Pál elnök, Kirsch Jakab, Roth Mihály, Schreiber Hillel, Farkas Rudolf és Moskovits Hermann, az építőbizottság tagjainak neveit a mikweh előcsarnoka falába beillesztendő márványtáblán megörökíti. Ezzel kapcsolatban megemlékszem méltó Izrael Izsák szegény iparos, aki a villanyszerelési munkálatokat díjtalanul végezte és egy szegény özvegyasszony, aki bankból összerakott néhány száz lejt névtelenül a főrabbi által a nemes célra juttatta. Ezután megtartott a választás a következő eredménnyel: Rosenbaum Pál elnök, Kirsch Jakab, alelnök, Hamlet Lázár gondnok, Stein Adolf m. gondnok, David Géza pénztáros, Farkas Rudolf ellenőr, Roth Mihály gazda, stb.

— **KERESEK EGY ÜGYES ZSIDÓ HAZILEÁNYT**, aki a háztartáson kívül egy vegyeskereskedésben is kisegítsen. Leveletet és jó bizonyítványt kérek: Schilling Alexandru Hunedoara.

— **HALALOZÁS.** Krausz Árpád debeljaci nagykereskedő 57 éves korában, rövid szenvedés után elhunyt. Az izr. hitközség, amelynek 25 éven át volt elnöke, nemes szívű patrónusát vesztette el benne. Temetésén, mely óriási tömeg részvételével folyt le, Slang J. beogradi főrabbi mondott gyászbeszédet. Gyászolja özvegye, aki az itteni izr. nőegylet elnöknője, leánya, dr. Iritz Dezsőné, a Wizo elnöknője, fia a Keren Hajjesod megbízottja, fivére Krausz József bankigazgató és két Magyarországon élő nővére.

A vallásos zsidóság a Nemzeti Alap szolgálatában

Két hónapja annak, hogy a „Keren Kajemet Machleket Charédim” működik Erdélyben. Amikor elkezdtek, nem is gondoltuk volna, hogy olyan nagy sikere lesz a vallásos zsidóság körében és annyi lelkesedéssel kapcsolódik be a mozgalomba. Azt a benyomást kelti, hogy az erdélyi zsidóság alig várta az alkalmat arra, hogy a Keren Kajemet munkába kapcsolódjék. Eddig nem tudták az irányt, amely a cél felé vezet, de most, a Machleket Charédim útján erre módja van, az első hetekben megtízszereződött az az összeg, amelyet eddig a vallásos zsidóság adományozott a Keren Kajemet Lejiszrael javára.

Az erdélyi utam és látogatásaim, amelyet a Keren Kajemet Machleket Charédim érdekében megtettem eddig, arról győzték meg, hogy munkánk a vallásos zsidóság körében nagy visszhangot keltett. Az egymillió lej, amelyet ez évben akarunk felhozni vallásos zsidó kolonizáció céljaira, nem tartozik a lehetetlenségek közé, hanem nagyon is megvalósítható. Különösen a máramarosi zsidóság körében leírhatatlan mély benyomást keltettek azok a szavak, amelyeket a zsidó földről elmondottam nekik és amelyekhez a KKL juttatta vissza a palesztinai zsidó tömegeket. Különösen ők érzik a föld értékét és náluk mutatkozik meg igazán a föld szeretete, akik szintén ragaszkodnak a röghöz és dolgoznak rajta. Ha itt tudnak így dolgozni a földért és a földön, akkor mennyivel több lélekkel és odaadással dolgoznának a palesztinai röghön. Most látszik meg, hogy milyen hiba és bűn volt eddig, hogy a vallásos zsidóság nem vette ki kellő részesedését a föld megváltásában, mert ezeknek a máramarosi földet szerető és hozzáértő népnek régen ott kellene lenni már a zsidó Palesztina földjén.

Legfőbb ideje annak, hogy a vallásos zsidóság tanulmányozza, hogy mennyit adott eddig a Zsidó Nemzeti Alap földvadászati céljaira, hogy mennyi hitéhez ragaszkodó kolonizáció létesült ezeken a földeken, ahol igazi zsidó élet folyik, a zsidó nép elidegeníthetetlen földjén. Tegyük félre a közönyt és nemtörődömséget, amely eddig uralkodott a zsidó vallásosak között. Vegyenek egyszer fáradságot ahhoz, hogy megnézzék, mennyi vallásos ember jutott boldoguláshoz a zsidó nép földjén és milyen nagyszerű intézményeket létesítettek, amely a vallásos zsidó élet szempontjából elsőrangú fontossággal bír.

Már ez az első két hónap is megmutatta, hogy a vallásos zsidóság mégis kezd nagy érdeklődést mutatni a „Machleket Charédim” munkája iránt. Egyedül a nagyváradi vallásos zsidóság 20.000 lejt ad már havonta e célra és ahol Erdélyben szervezve van, mindenütt tízezrek gyűlnek egybe és a KKL-re megkétszereződött az eddigi adományozási összeg: azt mutatja ez a tény, hogy a zsidó közöny megszűnőben van a vallásos körben is. Az is bizonyítéka munkánk nagy visszhangjának, hogy a nagyváradi zsidó ort. hitközség képviselőtestületében, ahol csak 7 cionista van a képviselőtestületben, 25-en szavaztak amellett, hogy adni kell a „Keren Kajemet Charédim” javára. Ez is bizonyítja, hogy bár még mindig két irányzat találkozik, az egyik építi a vallásos Palesztinát, a másik, amelyik kívánja a vallásos országépítést. Bizonyos, hogy ebből a találkozásból áldás fog származni az egész zsidó közösség javára. Minden párton felül áll ez az intézmény és nem lehet kapcsolódni senkinek, aki szíven viseli a felépítendő Palesztina sorsát, hogy az a Tóra alapján épüljön és minden zsidónak üdve és haszna legyen belőle.

Just Mose.

Egészségét veszélyeztető **Nátháláz-Grippa-** járvány ismét sok betegséget idéz elő.

Védekezzen! Használja mosakodásánál állandóan a **Kellemesen illatosított**

Senlaslo fertőtlenítő toalett- szappant, megóvja egészségét!

Hétről-hétre

Ankara. — A Németországból és Auszriából származó családok utasítást kaptak arra, hogy a török köztársaság területét haladéktalanul hagyják el. Ezenkívül kiutasítottak olyan családokat is, amelyek évek, sőt évtizedek óta török területen élnek.

Prága. — A magyar és csehszlovák hatóságok közötti tárgyalások alapján elintézték nyert végül a 2700 mindkét országból kiűzött zsidó ügye, akik Magyarország és Szlovákia között hónapokon át senki földjén tartózkodtak. Az elűzötteket elosztották Magyarország és Csehszlovákia között, miután három borzalmas téli hónapot fagyban, hóban és esőben drótsóvényvel körülvett nyílt mezőn és árkokban töltöttek el. Az elűzötteket hontalanokként kezelik és módot nyújtanak nekik a kivándorlásra.

Johannisburg. — J. Page johannisburgi polgármester, lord Marley menekültügyi biztos tiszteletére rendezett banketten többek között a következők ki-jelentéseket tette: „Afrikának, amellyel a világ agresszív nemzetei igen sokat foglalkoznak, több bevándorlóra van szüksége. Észak- és Dél-Rhodéziában, Nyaszában, Tanganyikában és Kenyában sok településre alkalmas terület van. A menekültek között igen sok kitűnő tudós van. Ha Németországnak nincs rájuk szüksége, Afrika igen is használhatja őket és holdog kell legyen, hogy befogadhatja ezeket.

Washington. — Cordell Hull külügyminiszter közölte a sajtóval, hogy utasította a berlini ügyvivőt, biztosítékok kérésére arra vonatkozólag, hogy a német kormány által legutóbb érvénybe léptetett intézkedések a zsidó fogászok, gyógyszerészek és állatorvosok ellen nem lesznek amerikai alattvalókra is kiterjesztve.

Szófia. — Egy nemrégiben közzétett szófia hivatalos közlemény szerint egész Bulgáriában mindössze 42 zsidó menekült él. Hivatalos helyről magyarázatként azt fűzik hozzá ehhez a közleményhez, hogy ilyen módon megszűnnek azok az agitációs indokok, amelyek Bulgária zsidó előzárása címén igyekeztek antiszemita hangulatot kelteni. A hatóságok nyomatékosan figyelmeztetik az agitátorokat, hogy a legsúlyosabban fognak eljárni ellenük, ha hamis adatokra épített vádakot fognak koholni.

Huszt. — A ruszinszkói választásokat február 12-re írják ki. Az országgyűlés 32 tagból áll; a zsidók előreláthatólag 3-4 mandátumot kapnak. A ruszinszkói zsidó hitközségek és szervezetek értekezletet tartottak, amely zsidó jelölő lista felállításával és egyéb aktuális kérdésekkel foglalkozott. A szlovákiai kormány által engedélyezett zsidó központi képviselőlet Pozsonyban konferenciát tartott, amelyen a hitközségek, valamint az összes cionista és zsidó szervezetek képviselői résztvettek.

Berlin. — A német hivatalos lap január 13-iki számában közli a berlini rendőrfőnök hirdetését, amely felszólítja a német zsidókat, akik annak idején az igazságügyminisztérium engedélyével megváltoztatták nevüket, hogy ismét a régi nevüket vegyék fel. Így például Paul Lilienthal és felesége nem viselhetik többé az 1928-ban felvett Kron nevet, Hans Rotschild nem lehet többé Rot és Jakob James Lettner ismét a Jakob James Lévi nevet kell viselje. Ez az eljárás olyan családok esetében, akik Németországot már régen elhagyták, a legfurcsább következményekre vezet. — Hivatalosan közzétett német statisztikából megállapítható, hogy az elmúlt év októberében és decemberében a birodalmi hatóságok zsidó kivándorlókól 92 millió márkát menekült-adót szedtek be. 1937 ugyanazon évtizedében 67 millió márkát volt a menekültadó bevétele.

Pilsen. — Mint a Prager Montag jelenti, a pilseni sörfőzde igazgatóságából a zsidó tagok kiléptek és így a pilseni sör teljesen árjásítva lett.

Troppau. — Cseh lapok jelentése szerint a Csehországtól elszakított Tropauban, azon a helyen, ahol a zsinagóga állott, miután a novemberi pogromnapok alatt a zsinagóga porráégett, most egy szeméttelpepet létesítettek.

Lisabon. — A portugál kormány elvileg megengedte, hogy a már Portugáliában letelepedett menekültek szüleiket kihozzák magukhoz, amennyiben azok eltartásáról gondoskodnak.

Segítség!

Az erdélyi zsidóságnak is ki kell vennie részét abból a segélyakcióból, amely megindult a németországi menekültek érdekében. Sokan a szerencsétlen üldözött zsidók közül erre felé is eljutottak, hogy innen továbbmenjenek végleges letelepedési helyük felé. Ezek a boldogtalan, hazátlan emberek, akik ruha és élelem nélkül jutottak ide, sürgős támogatásra szorulnak. Élelmezni és felruházni kell őket. Gondoskodni kell továbbutazásuk lehetőségéről. Meg kell mozduljon a legközyösebb zsidó szív és adni kell, adni sokat és azonnal.

Tekintettel a rendkívül fontos és nemes célra, felkérjük lapunk olvasóit, hogy juttassák el pénzbeli, vagy természetbeni adományait minden város hitközségeihez, vagy lapunk kiadóhivatalához, Oradea, Str. Miron Pompiliu 8, Telefon 24-40), amely szívesen továbbítja azt a kellő helyre a legjobban rászorultaknak. (Ha nagyváradiak, úgy telefonon is beszélhetnek és elmege az adományokért a segélybizottság megbízottja.)

UJABBAN a következő adományok folytak be szerkesztőségünkbe: Lebovits Miklós és Krémer Andor gyűjtése Szaniszló 1290 lei. (Adakozták: Böhm Dávid és fiai 200, Braun Sámuel 150, Lebovits Miklós 150, Goldberger Dezső 100, ifj. Krémer Ferenc 50, Krémer Andor 50, Kain Zoltán 50, Beck Mendel 50, Weisz Béla 50, Weisz Adolf 50, Tuvel Jenő 50, Weiszfeld Salamon 50, Goldberger Gyula 50, Kaiz Ignácz 50, Landau Nándor 30, Spitz Gábor 30, Markovits Irénke 20, Weisz Sándor 25, Weisz Dezső 25, Polacsek Jenő 20, Klafiter N. 20, Spitz Sámuel 10, Grünwald Hermann 10.) Schiller Dezsőné Satmar 200, Jakab Samu Bihar 200, Einhorn Vera Bucuresti 300, özv. Sugár Fülöpne Bucuresti 100, Keszenbaum Erzsébet és Márkus Béla gyűjtése Hideaga 1585. (Adakozták Jakab Gavril Coltirea 200, Jakab Mór Hideaga 200, Keszenbaum Ferenc 100, Márkus Béla 100, Klein Jonásné 100, Mózes Móritz 20, Mózes Sándor 20, Elefánt Moise 20, Weiszner Tibor 20, Weisz Ferenc Satu Lung 60, Samuel Béla 50, Gith Miksa 50, Friedmann Samu 10, Izsák Samuilla Coltirea 50, Herschkovits Juliu 25, Herschkovits Mór 20, Izsák Samu Valea Vinului 100, Zeif Elemér 100, Salamon örökösök Lăpusel 100, Salamon Ferenc 50, Salamon Jakab 50, Rosenfeld Emánuel 50, Rosenfeld Antal 30, Lévi et Herschkovits 20, Lévi Ignácz Mogosesti 20, Groszmann Dávid 20.) Eddig gyűjtésünk eredménye 29.225 lei. Összesen: 32.900 lei.

— **TRAGIKUS HELYZETBE KERÜLT A DANZIGI ZSIDÓSÁG.** A hatóság a német módszereket követve, a zsidókra gyakorolt erőszakos nyomással igyekeznek meggyorsítani a zsidókivándorlást. A hatóságok intézkedéseket tettek az első kétezer zsidó gyors kilakoltatására. Főleg olyanokról van szó, akik hontalanok és eddig koncentrációs táborban voltak. Ezeknek a zsidóknak a gyermekeit Angliába akarják küldeni, míg szüleiket tengerentúli országba. A szerencsétlen családok lakásaiban rettenetes kétségbeesés uralkodik. Az a tudat, hogy a szülőknek rövidesen el kell válniuk gyermekeiktől, ráborul a kedélyekre. A varsói zsidó intézmények vezetői beható tanácskozásokat folytatnak a szerencsétlen danzigi zsidók megsegítése ügyében.

Az ardeali zsidóság legkedveltebb találkozó helye Bucurestiben

KATZ orth. kóser **restaurant**
Bucuresti, str. Carol 32. I. emelet

BUN DE IMPRIMAT.

„GRAFICA”, ORADEA

GHANDI TÉVED

Ghandi újra megkezdte a böjtölést, hogy megijessze Angliát. Elfelejtli, hogy Angliának amennyi is van ötmillió böjtölője és nem játszik szerepe az eggyel több lesz...

A NÉPSZÖVETSEG ULÉSE

A napokban azért ült össze a Népszövetség Genfben, hogy megmutassa a világnak, hogy tényleg áll a politikától.

CHAMBERLAIN ALMA

Most, a római látogatás után már tudja pontosan Chamberlain, hogy mit akar Mussolini. Csak azt nem tudja még — hogy mit akar maga...

LÉGVÉDELMI TAMADAS HATRANYA

A legutóbbi légvédelmi gyakorlat alkalmából egy rendőr bekergetett egy uccán járó hitsorsos egy közeli kapu alá.

Amikor vége lett a gyakorlatnak, odament a zsidó a rendőrhöz és szemrehányást tett neki: szívesen küldött maga engem, pont egy hitelezés karjaiba... ez egy gázvédelem?...

EGYSZERU MAGYARAZAT

Egy amerikai turista Jeruzsálemben érkezik érdeklődik a palesztinai politikai és gazdasági viszonyokról. A zsidó idegenvezető leegyszerűsítve magyarázattal szolgál:

— Palesztina zsidó ország, angol kormányzat, arab többséggel, török törvényekkel, német nyelvvel. Az eső nem esik, mégis bőséges a termékek a munkanélküli, mégis mindenki megél. Ez Palesztina politikai és gazdasági helyzetképe.

BATORSAG ES FELELEM...

A német zsidó frontharcosok az utóbbi időben felrakják háborus érdemkeresztjeiket a mellükre és úgy járnak a berlini uccákon, hogy meglepetésként a rohamlegények terrorjától.

Két ilyen érdemkereszt zsidó találkozik egyik kérde a másiktól:

- Mond miért kaptad ezt a kitüntetést?
- Bátorságért.
- És miért viseled?
- Félelemből.

NEM OLYAN FEKETE AZ ÖRDÖG

— Az egész világon azt mondják, hogy nem olyan fekete az ördög, mint amilyenre festik...

— Csak egy ország kivétel, ahol a példabeszédet így idézik: Nem olyan fekete az ördög, mint a festő...

AZ ANTISZEMITA

Egy nagycsaládu keresztény ember megjelent a helyi rabbínatus előtt és bejelentette, hogy családával együtt fel akarja venni a zsidó hitet.

Az egyik hitsorsos enyhe maliciával jegyezte meg:

— Ez az ember nagy antiszemita lehet.

— Hogyan? Hisz fel akarja venni a zsidó hitet.

— Éppen ezért Olyan időben, mikor a zsidóság önmagával sem tud mit kezdeni, jön ő egész családjával és még nehezebbé akarja tenni helyzetünket.

CHAMBERLAIN ESERNYŐJE

— Miért viszi Chamberlain mindig magával az esernyőjét?

— Azért, hogy amikor visszajön, ne mondják, hogy üres kézzel érkezett.

KESERUSEG

Tel-Avivban elkeseredetten panaszkodik egy ujonnan bevándorolt a másiknak:

— Képzeld, kijöttünk ide a férjemmel Palesztinába és szegény most kénytelen a szabó mesterséget folytatni.

— Miért, hát mi volt a férje a galuthban?

— Suszter — vágja ki méltósággal az asszony.